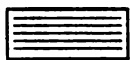

☆ संस्कार संस्कृति ब्वनेछँया खँपुइ क्रियात	- रमापति राज शर्मा	- ३
☆ केही अप्रकाशित अभिलेख	-	- ७
☆ भक्तपुर मल्ल राजपरिवार सँग सम्बन्ध राख्ने
ऐतिहासिक टिपोट	- योगेश राज	- ९
☆ भूगोल पुराण	- सुरेश ज्योति शाक्य	- १२
☆ छुं समाप्ति वाक्य	- शरद कसाः	- १४

सुथांको लागि

पासूका

भ.पु.जि.प्र.का.द.नं. ५/०५१/०५२

॥ इन्द्र आशाभ्यस्परि सर्वाभ्यो

अभयं करतु।

जेता शत्रून्विचषणिः ॥

ऋग्वेद २.४१.१२

सतपाङ्क

लक्ष्मी प्रसाद श्रेष्ठ

मैत्रेय

कार्यकारी सतपाङ्क

राजन वैद्य

प्रकाशक

सुथा, भक्तपुर

टेखाचो टोल, नपालाछी ५/३३३

भक्तपुर - १६

फोन : ६१०२२६

कम्प्युटर टाईप सेटिङ्ग

बिस्का कम्प्युटर सर्भिस

नयाँवाटो, मध्यपुर थिमि न.पा. १३

फोन : ६३२०७२

गुठ्ठक

नवदुगां प्रिन्टिङ्ग सपोर्ट

पुतलीसडक, काठमाडौं

पो. व. नं. १२२६०

फोन : ४३०६१३

व्यक्तिगत १ प्रति रु. १०/-

संस्थागत १ प्रति रु. ५०/-

विदेशमा १ प्रति US \$ 1.00

© सर्वाधिकार सुथांमा सुरक्षित

आवरण तस्वीर : शुक्रसागर श्रेष्ठ

सुथां

विश्वसम्पदा क्षेत्रभित्रको व्यवस्थापन यति एकाहोरो र मनपरी भैराखेको छ कि तपाईंले छान्न पाउनु भएको भए शायद आफ्नो घर वारीलाई त्यस्तो क्षेत्रभित्र पार्न नै दिन हुने थिएन। खौमाको मल्लहरूको स्वाथछै र त्यसभित्रका चोक भवनहरूको स्थिति यति गए गुप्तेको छ त्यहाँ पुग्दा जो सुकैको मन चीरिन सक्छ। त्यहाँ बस्नेहरूले सोधेका नसोधेका प्रश्नहरूले विश्वसम्पदा माथि गर्व गर्ने र त्यस्ताई दुहुनी गाई बनाउने जो सुकैलाई लाजमनु पार्न सक्छ (तिनमा लाज एक रती बच्चेको भए)।

दुर्भाग्य, सम्पदाक्षेत्रभित्र पर्नु भएको तपाईंले छान्न पाउनु भएन। सन् १९७६ वा ७५ कै कुनै दिन पुरातत्व विभागको कुनै कोठामा तपाईंको भाग्यरेखा कोरिएको थियो-तपाईंलाई यहा सम्म पनि भएन। र विश्वास गर्नुस्, आज पनि निर्णय प्रक्रिया त्यो भन्दा बढी पारदर्शी र प्रजातान्त्रिक भएको होस्- त्यसो होइन। मुकूण्डो फेरिएको छ - पुरातत्व विभाग संग नगरपालिका/गाविसहरू मिल्न थालेका होलान्- तर तपाईंको घर सम्पति माथि दाई गर्ने क्रम जारी नै रहेको छ। पनौतिको उदाहरण लिउँ। पनौतिको प्रस्तावित सम्पदा क्षेत्रभित्र पर्ने तपाईंको घर घाँटीमा अड्केको हाड जस्तो निल्लु न ओकेल्नु भएको छ।

तिनलाई यत्रो मनपरी गर्ने अधिकार आखिर कस्ले दियो त ? तपाईंले त शायद होइन। तपाईं त शायद भोट खसाउन पनि जानु भएको थिएन (हुन त भोट एउटा कागतको टुक्रा न हो, चाड नमिले सम्म त्यस्को के बल छ र ?)

के तपाईं चुप रहनु भएकैले त तिनीको आँट बढेको होइन ? छान्न पाउने अवसरहरू तपाईंले रत्न सक्नु भएन, गुमाउनु भयो - त्यसैले त तिनीको फुँड बढेको होइन ? तपाईंले 'यो मेरो' भन्न सक्नु भएन र त्यसैले तिनीहरू तपाईंको छातीमाथि नाच्न थालेका होइनन् ?

हामीलाई हो लाग्छ। तपाईंलाई पनि हो लाग्छ भने आजनुस् - सम्पर्कमा आऔं। र मिलेर पाखण्डको घण्टाकर्ण जलाइ देऔं।

आवरण चित्र : नपा:या मेम्ह अरनिको काजीमान कर्माचार्य
नं च्याया थकगु जानकी देग:या किपा: हाकनं छस्व: स्वये।

संस्कार संस्कृति ब्वनेस्वैया खैपुड क्रियात

नेपालभाषामा सांस्कृतिक भाषाविज्ञानको जग हाल्ने क्रममा श्री शर्माज्यू यसपल्ट नेवार संस्कार संस्कृतिका बिभिन्न अवसरमा बोलिने क्रियाको कोश तयार गर्दै हुनुहुन्छ । त्यस्ता क्रियाहरूको वर्गीकरण एवं सामान्य परिचय दिनका लागि उपोदघातको रूपमा यो लेख उहाँले तयार गर्नु भएको हो ।

रमापति राज शर्मा

अवधुः कछलाध्व इतिया ११२०

ज्यू कवच्छुगुः थिंसाध्व पञ्चमि ११२०

भोग्गु भासय् क्रियातयत् चाकःमाकलिं ब्वनावयाभले भोग्गु धर्म विश्वास संस्कार संस्कृति ब्वनेस्वैया लागाय् न नुगः वन । अले उकी खैपु छबला बइधाय्या क्रियातयत् न छसी न्याखं स्वया/कोशीय रूपय् हनः ब्वनेमाःगु चाय्का । आः थुपि हे क्रियातयत् थन धी थिके ब्वबलाः ध्व च्वसुयात पिथना च्वना ।

१. थन फक्कं थें क्रियातय् अर्थ न्हापां सामान्य कथं हे दइ । अले भोग्गु धर्म विश्वास संस्कार संस्कृति दुहाँ वःलिसें वया विशेष अर्थ न दयावइ । थुपित ब्वने, थुइकेया निंतिं ब्वय् च्वयागु ऊछं कथं निं ब्वने/थुइके । गथे-

ल्हाः फये

नासाय् च्वने

का तुले

थुकथं ब्वनेभले थुपि फये, च्वने, तुले क्रियात सामान्य अर्थ कनाच्वंगु क्रियाकथं ब्वने दइ । आः थुपि हे क्रियात

मोनिह फये

लुनां च्वने

सिला मृतुले

थुकथं ब्वनेभले भोग्गु संस्कार संस्कृतिया म्येगु विशेष अर्थ कनीगु क्रियाकथं ब्वने दइ । थुपि खं दुधं क्रियातय् कथं ब्वनेगु जुल ।

१.१ आः दुधं क्रियातय्के न्ह्यगवः च्वनी धाय् न थथे हे ब्वनेदइ । गथे -

सच्छिइ न्याकां दां ब्वकाये

भ्यगः भ्वपुये

सिं प्वाः खने

फयलिं चाःहिले

थुपिकेया क्रिया - न्ह्यगवः घानाया क्रिया न सामान्य हे अर्थ कनाच्वंगु दु । आः थुपि हे

घांया स्वां ब्वकाये

गुरुया पालि भ्वपुये

बस्खा याइम्हसित न्ह्यपं प्वाःखने

चः चाहिले

धकाः ब्वनेभले धाःसा थुमिसं विशेष अर्थ कनाच्वंगु दु । थन छुं न दुधं क्रियाया न्हापां सामान्य अर्थ कथं हे अर्थ पिदनी । अनं लिपा तानि संस्कार संस्कृतिया विशेष अर्थ कना ब्वलानि । तर थुकथं त्याछिना ब्वनावयासां दुधं क्रियाया इले हे सामान्य अर्थ पिमदक हे विशेष अर्थ पिदंगु क्रिया न थन दनिगु जुयाच्वन । गथे

फाले

१५

ध्वया सामान्य अर्थ पिदंगु छयला जिं मखनानि । अय्सां संस्कार संस्कृति लागाय् थुकिया विशेष अर्थ पिदंगु ऊछं ब्वनेथाय् दु । गथे

दशा फाले

१६

ध्वया छयला खैपु थुपि खः

ज्वसिं धाःथे दान पुण्य यानाः थुगुसी तथंगु दशाःफाला वन १७

मिखाय् लाइगु मिखाफुसि लाना फालावन ।

१८

अथे हे मेगु छगू क्रिया न भौसिं लुइके फू । व खः-

फ्याये

१९

ध्वया न सामान्य कथं अर्थ मदयक हे संस्कार लागाय् अर्थ बालाक ब्वलना च्वंगु दु । थुकिया छयला खैपु थथे खः -

बान्छु गनेधःयात लट्टु फ्याये ।

२०

बाराही माजुयात धका फ्यानातयाम्ह ग्वंगः ।

२१

ध्व फ्यायेया म्येगु भिन्न अर्थय सामान्य अर्थ व संस्कार संस्कृति कथं विशेष अर्थ पिदंगु खैपु ब्वनेथाय् न दु । गथे-

घांयात छाःनाः छुं उपो म्वंगु वस्तु छायाः फ्याना काये । २२

बइ तयागु वस्तु धबा बिया क्यानाः (लिफ्यानाः) काये २३

अथे हे

त्वाये

२४

ध्व क्रियाया सामान्य कथं न नाक न्ह्याने लुयामवः । अय्सां विशेष अर्थ पिदना कथं ब्वनेथाय् धाःसा भोग्गु न्ह्याने हे दु । गथे -

सिफं त्वाये

२५

ताःचा प्वां त्वाये

२६

मिमिधां त्वाये

२७

२. भोग्गु क्रिया- मुक्रिया ये, ने, ले घानाया हे खः । संस्कार संस्कृतिया खैपु ब्वने भवलय् न ये, ने, ले घानाया क्रियात पिदना च्वंगु दु । गथे^१-

‘ये’ घाना क्रियाय् -खौ काये

२८

पसुका ब्वखाये

२९

जा चिपं थिये

३०

बाइा तये

३१

‘ने’ घाना क्रियाय् - दुखं ब्वने^२

३२

किगो तिनो

३३

दू ब्वने

३४

‘ले’ घाना क्रियाय् - ईका पःकां गाले

३५

दूमाले

३६

मोनिह ब्वले^३

३७

१ थुपि खं च्वय (१.२) या भवलयया ऊछं स्वया न थुये दुगु खं खः ।

२ दू माः जुये ।

३ तथंगु यानाः मोनिह ब्वले ।

थये हे 'ते' 'पे' 'के' घानाया क्रिया नं दु । गथे -

'ते' घाना क्रियाय् - अमय त्वःते	३८
'पे' घाना क्रियाय् - चो जपे	३९
'के' घाना क्रियाय् - दू फांगां फाय्के	४०
थाय् भु नके	४१
सिन्ह छाय्के ^४	४२
गव्य साय्के ^४	४३
निम्ह तित्पू ह्वंके	४४
जी ^४ दुचाय्के	४५
सिलः थंके ^५	४६

३. नकरात्मक्य छयला वःकथं नं थी थी क्रियात संस्कार संस्कृतिया लागाय् ब्वने दु । गथे -

ल्याः मदये	४७
ल्याः मतये	४८
मोन्ह मन्येने	४९
थी मत्यः जुये	५०

थ्व भवल्य सकार नकार निगुलि क्रिया च्वनाः नं छयलाः वः थाय् दु । गथे -

घःयात फाः मफाः जुये फु ।	५१
थुमिसं त्यःमत्यः घका भ्याः हे चिताः मतः ।	५२
सपं लं त्वाःल्हाइगुलीया भिमभिं ख्यात पत्याः	
मयाइपिं नं दयाकःगु दु ।	५३

थुपि संस्कार संस्कृतिया भवल्य उपो छयलाय् ब्वनेदइगु क्रियात त्यये, जिये, भिने, माले, तुये व मेमेगु हे खः । थुपि नकारात्मक अर्थ कथं घाना नं अपो छयलाय् वयाच्वंगु दु । थुपिख्य नं अपो त्यये मत्यये यात ब्वने दु । गथे -

न्हय्गः ख्यर्य नापं मने मत्यः ।	५४
न्हय्गः ख्यर्य खयनं छगः आलु तयासा मने त्यः ।	५५
छयैय् च्वना दुव्यंके मत्यः ।	५६
दुव्यंके खुसि वने । मफुसा छयैय् पिने च्वना सा त्यः ।	५७
चिपय् क्वाकागु ध्यः लुनाः नये मत्यः ।	५८
चिपय् तया नयेमाःसा ध्यलय् मेगु छु भव्याय्	
यानासा त्यः ।	५९

जिये मजियेया भवल्य -

इही मयाम्हस्यां बर्त च्वंसां अर्थ बिये मज्युनि ।	६०
इही याये धुंसा जिउ ।	६१
बर्खि माःमहेस्यां गव्य नये मजिउ, रवाःनय् मजिउ ।	६२
बर्खिब्यने धुंकालि जिउ ।	६४.३

भिने भिने भवल्य-

४ इहि मस्तयत्त मस्तयत्त छवनय् भुवसिन्ह छायये ।

५ थुपि अप्रेरक रूपय् स्वयाः थये पेरक रूपय् हे उपो ब्वने दु । अथे हे अप्रेरक ('के' मघाना क्रिया) जुया नं छयनां पेरक ('के' घाना क्रिया) दया च्वंगु नं ब्वने दःनि । गथे-

गुधि भवजय् बजि तये - गुधि भवजय् बजि तक जुये ।	
जंक्व पित यने - जंक्व पित यंके	
नवदुगां थो बिज्याये - नवदुगां थो बिज्याके ।	
त्वाभय् थः हल - त्वाभय् थः हकस ।	
गव्यवाताय पुतुग्वय तय् हिं - गव्यवाताय पुतुग्वय तय् हकि ।	

६ जिचाभाजु

७ तर कः खं दयाताःथाय सिमा क्वय् खः सा त्याः मवु ।

८ जिये क्रियाया न्योने वइगु क्रियार्थक रूपया क्रियाय् थन अर्थय् बःबिये मालिबले 'सा' नितनाया स्थितिबोधक रूप कया नं याउंक पिबने दु । गथे -

देय्के वने जिये- देय्के वंसां जिये ।	
इही याये जिये- इही याःसां जिये ।	
साइतय् क्यता थिके जिये - क्यता थिकूसां जिये ।	

९ क्विचगु ख्यै गः

सपे लं त्वाःल्हाइगु मभिं ।	६४
थौं मभिंक म्हना च्वन ।	६५
क्वखं छ्यनय् दयाया थकीगु मभिं ।	६६
थौं दंघः नापलागु थ्व साइत भिं ज्वी ।	६७
ज्वसिं म्भ्याय्या जातः भिं घाल ।	६८

माले मम्बालेया भवल्य

ताःहिइपिं सिइ भले फिन्हु दुखं च्वेमाः ।	६९
बर्तबन्ध मछुपिं सीभले फिन्हु दुखं च्वनेम्बाः	७०
प्यन्हु च्वंसा गाः ।	७१

बाह्याः च्वनी भले/तये बले फिनिन्हु तक खियुक्वथाय कुनातय्माः ।

खपय् क्यतापुजा याइभले व्वाकेज्या याये म्बाः ।

अयनं पीठ पुजा याये माः ।

बिया छवय् थुंकीपनि धलं दनीबले गौरी पुजा यायेमाः ।

व्याकरण कथं सामान्य अर्थय् हे सहायक क्रिया च्वना मूक्रिया

थी थी रूप पिदनात दु । संस्कार संस्कृति लागाय् नं भूसिं

थये छयलाय् वःगु ब्वने दु ।

४.१ थन मूक्रिया असमापिका जुयाः सहायक क्रिया (लितना क्रिया)

समापिका जुइ । थुकिइ असमापिका क्रिया नं पूर्वकालिक

अले उत्तरकालिका निताना जुइफु ।

४.१.१. असमापिका मूक्रिया पूर्वकालिक पिदना च्वंथाय् ।

४.१.१. ज्या जंक्वयाःपित जंक्व खतय् तया साल हये

म्भ्याय् मैजुयात पयनः बिया छवये

मोन्हभले पीठ घः याथाय् थ्यंक् म्हुदु दाना वने

४.१.२ आदरार्थी क्रिया लितना पिदंथाय्

नवदुगां घःपित्सं गो बाह्यां फया बिज्याके

गुधिया पाःछि ब्व लःल्हाना दिये ।

४.१.३ असमापिका मूक्रिया प्रेरणार्थक रूप पिदंथाय्

सी बुका छवये ।

आचाःजुया थो पूज्यायत ग्वःजा दय्का च्वने ।

श्री पंचमीखनु गुरुजु/पुचःनायां ससुचःयाथाय्

सिलः थंका वये ।

४.१.४ थुपि फुक्कं पूर्व कालिक क्रियाय् लिमावः 'आः' दुसा -

जक मावः च्वना पिदंथाय् नं दु । गथे-

सीम्ह सिथं हये ।

मोन्ह सिधयालिं हानं स्वाति याकनं याकनं ब्वां वये ।

म्हपूजाभले यमराजया प्रतीक याना पुज्यानातयागु

फल दक्षिणपाखें वांछवये ।

४.१.५ पूर्वकालिक रूपया भेदय् धातुयाके 'से'अ 'सि' 'सिं' लिच्वना

नं पिदने दुधाय् दु । गथे-	गुधिहार बबकःवने	११४
सुति भेलं वा बा धका ल्हाः संकीगु स्वयेभले	४.१.३१ असमापिका मू क्रियाय् पूर्वकालिक, उत्तरकालिक ब्वना वया	
म्हरीस्य बये ।	थे क्रियायान्वयी बाय् क्रिया विशेषण कथं नं अव्यय रूपया	
नुबदुगां प्याछनय् महाकालि खासे (=खासि) बये ।	क्रियागवःयात ब्वनेधाय् दनि । गथे-	
सुति भेलं लिनाहःपिं मचात हाहा यानाः बिसे	शुभ मुहूर्तय् लाक ज्या याय् छन ।	११५
बिसे जुये ।	नीलः सुनां मधीक हःगु जुहमाः	११६
खाये>खासे गुगु पूर्वकालिकया छगू भेद छः धन पूर्वकालिक मजूसे	जिमि तताया बालाक सिलः ब्वनाच्वन ।	११७
ध्व खासे छगलं हे (धुकिड कर्म रूपवः छगः) पिदने दु । बँपु पूर्वगु	तुतः पाठ याइपिन्सं आछः मडक पाठ याये माः ।	११८
कथं पिदना दु । गथे -	कलशाय् जल जायक तय्मा ।	११९
बुहां ज्याबले ज्यापुमिपिसं बुं वाकु कुबिया भवः लिनाः	४.१.३२ ध्व हे क्रियान्वयी ब्वनःत समापिका रूपं पिदना च्वंगु नं धाय्	
हइबले लयता-तां हाला वइ - वा खासे खासे खासे .. ९०	दनि । गथे -	
ध्व बँपुइ कर्मवः न्हापां पिदंगु वा छगः हे जक दु । मेगु खासे खासे	विचारपी धाःयाके फवन- यबब आछः	
छगलं हे बँपुया भाव बाय् ज्या पिदना च्वंगु दु ।	सयक	१२०
४.१.१६ असमापिका पूर्वकालिक क्रियायात बःबियाः धाइधाय् ‘-’	उसाय् मरुप्हेसियां धाःयाके फवन - ल्वय याकनं	
तोसा च्वना ज्येले दु । गथे-	लाक	१२१
मोहिवले स्वातकितनीधाय् धय्के वया/वयां/	४.२. नेपालभासाय् धुपि सहायक क्रियाया मूक्रिया क्रियार्थक रूपं	
वयावं च्वने ।	पिदसां धुपि नेपाली अनुवाद यानाः ब्वनेबले बिस्कं बिस्कं	
इही मचातय्ता बाह्रं छुना/छुनां/छुनावं च्वने ।	कोटिया रूपकथं ब्वने व धुये माःगु सी दइ । गथे-	
४.१.१७ हानं हानया अर्थ पिदनीधाय् पूर्वकालिक क्रिया लिसः कयाः	धय्के वये त्यने (देउता कहां आउन लाग्यो) ।	१२२
लिगलय् ‘-’ च्वना पिदनी । गथे -	धय्के वने मानि (देउता कहां जानु पर्छ)	१२३
पूजा याइधाय् सिलः ब्व-ब्वं गं धाये ।	गव्य काय् सिधल (सुपारि लिइ सक्यो)	१२४
बुहां ज्या वइबले वा क्वबुया वइपिसं लय् ता-तां	भमचायाके गव्य काय् जिल (बुहारीबाट सुपारी	
म्ये हाला वइ ।	लिए भयो)	१२५
सिनाज्या भले सिनाज्या म्ये हा-हां वा पिनाच्वनि ।	धुपिके वःगु नेपालभाषाया मूक्रिया फुक्कं क्रियार्थक रूपय् दुसा	
गुन्हि पुन्ही भले ब्यालः वइपिन्सं ब्यालः बँ ल्हा-ल्हां	नेपाली धाःसा बिस्कं बिस्कं रूपय् (-न, -नु, -इ, -ए) दु । उकिं धुपिं	
सर्कासित न्हिइका तइ ।	वये, वने, काय ^१ , काय ^२ नं रूप उत्त्ये जूसां धुमिगु अर्थकोटित बिस्कं	
४.१.२ रूपः आः सहायक क्रियाया न्ययः असमापिका उत्तरकालिक मूक्रिया	बिस्कं दुगु बँ सिये दत ।	
रूप नं थी थी कथं दु । धुपित नं संस्कार संस्कृतिया भवलय्	५. संस्कार संस्कृति लागाय् वइगु क्रिया ‘याये’यात कयाः थी	
ब्वनाहये । गथे -	धीगु ब्वनेछं छन दनि ।	
४.१.२१ धय्के वने त्यये ।	५.१. न्हापां ब्वने भवलय् -	
नवरथ वने त्यने ।	न्हिकं याये	१२६
सायाः निसं कृष्णा स्तमितक ब्यालः वयेदये ।	दिगु याये	१२७
४.१.२२ असमापिका मू क्रिया उत्तरकालिक जुयाः प्रेरणार्थक रूपं	इही याये	१२८
पिदंथाय्	अनि याये	१२९
इही यायम्हेसित नके ब्वने	५.२.१. न्योनेना बँगवलय् ध्व क्रिया याये स्वानाः वने दु । गथे-	
सँ प्याके छवये	पूजा याये>पुज्याये	१३०
क्वसः तयाः गव्य काय्के छवये	सन्ध्या याये>सन्ध्याये	१३१
तः च्वः बिरामियात धातय् हयाः सिके यने ।	५.२.२. थये संधि जुइ धुनालि आः रूप पिदना कथं दुधं क्रिया लसी	
बुन्हिया घौबजि पिछालबुइ इके हये	वयक धुपिं ज्याये, न्ह्याये रूपं पिदंगु धाय् नं दु । गथे-	
४.१.२३ अर्थ कथं उत्तरकालिक ब्यालः नं रूप कथं स्थितिबोधक जुयाः	(क) पूजा याये सन्ध्यायायेया निषेधात्मक रूप पूजामयाये	
पिदंथाय् नं धन ब्वने दनि । १० गथे -	सन्ध्यामयाये जुइसा-	
भी भलि मयजु किजापुजा याःवन ।	पुज्यायेया पुमज्याये	१३२
भमचा काःवने ।	सन्ध्यायेया समन्ध्याये	१३३
भी म्थ्याय् मयजु संक्वय् वनाः माघया धलं दं वन । १०७	थये जुइ	
उभा जुपि वयाः दिन छु वये ।	(ख) थये हे	
वाः वय्के हुनी लः फवं वने ।	पु नं पुज्याये पु ला पुज्याये	१३४
सी धनेत सना हाः वने ।	सं नं सन्ध्याये सं ला सन्ध्याये	१३५
४.१.२४ धुकी हे प्रेरणार्थक रूप नं दनि । गथे-	थये जुइ ।	
म्थ्याय् यात घौबजि नकःवने ।	धुकथं याये नाप न्हयगवःया लिब्वतिगवः संधि कथं ज्याये, न्ह्याये नं	
भमचा पित बिइकः वने ।	क्रियागवः कथं पिदने । अय्सा धुपिं सार्थक जुइत ला बु, सं न्ह्योने	
देगलय् चाकः मतः च्याकः वने ।	मघाकं पिदने फइ मबु ।	

५.३. 'याये' क्रिया नेपाली क्रिया पिदनाय नं ब्वने मायकया पाठ्य खं दु । गथे- फुकय् याये १३६ थुकिया छयला - अमय फुकय् याये १३७ बखि फुकय् याये १३८	कायेया क्वकाये, थकायेया 'क्व', 'थ' थ्व हे कोटिया खं ग्वः खः धाःसां जिउ । अले थुपि उद्देश्य-विधेय कथं ब्वसा विधेयया भवलय् ब्वनेगु जुइ । ७.१. थुकिइ पु, धलं, सिलाचा विभक्ति रहित जूथें विभक्ति सहित यांनाः छयले माःथाय् नं दु । गथे- जि निखलं च्वने । १६४ जि लुनां च्वने । १६५ जि दुखं च्वने । १६६
५.४. नेपालभाषाय् न्त्यागुं थें शब्द भ्वंया भ्वं भां, सफूया सफूसिफू धकाः लिसा कयाः धाइ थें क्रिया नं थये लिसा कयाः धाइथाय् थ्व 'याये'या छयला दु । गथे- सम्हय नये-निइ याये १३९ स्वस्थायी बाखं कने-कने याये । १४० खयपि ताये-तिइ याये । १४१	७.२. गनं धाःसा विभक्ति रहित व सहित निगुलिं रूप छयलाय् वः । गथे- जि उपाय् च्वने - जि उपासं च्वने । १६७ ७.२ कर्ता निर्जिव कथं स्वयं दइथाय् नं दु । अन कर्मग्वः धाःसा विभक्ति रहित खने दइ । गथे- दू माले । १६८ दू ब्वने । १६९ दशा भिने । १७०
६. 'याये' क्रिया थ्वः कथं हे 'जुये' क्रियाग्वःया-थी थी बां ऊलाक ब्वनेथाय् दु । ६.१. न्हापां ब्वने भवलय् - नी भ्याः जुये १४४ स्वां भां जुये १४५ नया पू जुये १४६ देय्के जुये १४७	७.३. गबलें धाःसा करण ग्वः नं कर्ता कथं ब्वने माःथाय् दु । गथे- स्वीकालं मुलुं जंक्वलं सुये । १७१ थन स्वीकाः कर्ता खःसा मुलुं करण रूप खः । अयनं जंक्वलं सूबलय् जितः मुलुं सुल । १७२ धाय्बले थन मुलुं करण कथं जक ब्वने मजिल, कर्ता कथं सक्रिय जूगु धाये माल ।
६.२. स्थितिबोधक क्रिया (जुये न्त्याया क्रिया) लिसा कयाः धाइ थाय् - माधः हाः जुये/हाःही जुये १४८ नवरथ थं जुये/थं थीं जुये १४९ लमि जूजी जुयेगु ज्या जस दुगु ज्या मखु । १५०	७.४. गुबलें भाववाची नं सजीव रूप थेंया छयलावःगु थाय् नं संस्कार संस्कृति लागाय् खने दु । गथे - सजीव रूपय्- महाकालीं मू बाहां लित । १७३ निर्जीव रूपय्- जितः दशां लित । १७४
६.३. नेपाली वःगु क्रिया नापं लिधाना वइथाय्- बखि फुकय् जुये १५१ अमय फुकय् जुये १५२ मोन्हि फयाः पूज्जयाय् थाय् फोंफोंपिं दुगुचात चलय् मजु १५३	८. भनीगु भाषाय् क्रियातय्के (प्रकारार्थक) अर्थपूरक तँसा तनाः पिदनाया नं ब्वनेखं दु । गथे- थौं थः थहां बिज्याइगु/कुहां बिज्याइगु । १७५ अथे हे थः थत हये/थः क्वत यने । १७६ जंक्व पित यने/भमचा दुत हये । १७७
६.४. थुपि हे प्रेरणार्थक रूपया नं थये हे ब्वने दु । गथे - प्यं थयकः जुय्/थयकः थिइकः जुये । १५४ धलं दंकः जुये/दंकः दिंकः जुये । १५५ अजिया मचाबू ब्यंकः जुये/ब्यंकः विंकः जुये । १५६ ज्वसियाय् वनाः जातः स्वकः जुये/स्वकः सिकः जुये १५७	अले जंक्व पित यंगु पिहां वनाः स्वः वने । १७८ भमचा दुत हःगु दुहां वयाः स्वः वये । १७९ थुपिकेया थहां, थत, नापं थःने (थन थःनेया भेदकथं तलय्, च्वय् नं दनि) क्वहां, क्वत नापं क्वःने नं नापं तयाः ब्वनेमाःनि । थुकियात नेपाली भाषाय् छगू हे खं ग्वः 'माथि' बाय् 'तल' कथं थुइकेमाःगु दःगुलिं थ्व खं उपो महत्त्वपूर्ण जूव ।
६.५. अर्थकथं अप्रेरक खयाः नं छयलाकथं प्रेरक ('के' घाना रूप) पिदंथाय् नं दनि । गथे - गुथि भ्वजय् वजि तः जुये/तःतिजुये (अप्रेरक) १५८ गुथि भ्वजय् वजि तकः जुये/तकः तिकः जुये (प्रेरक) १५९	९. क्रिया नापं म्येगु खं ग्वः त्वनाया समस्त पद च्वना छयलावःथाय् नं ब्वने दनि । गथे- थः हिउपाः लाये १८०
७. ७.१. संस्कार संस्कृति लागाय् वइगु क्रियातय् मेगु छगू विशेषता धाय् अकर्मक क्रियाय् सजीववाची कर्ता वइगु नं खः । गथे- जि पु११ च्वने । १६० जि धल१३ दने । १६१ जि नवरथ१३ दने । १६२ जिपि सिलाचा१४ च्वने १६३	क्रियाय् 'गु' घाना (व्यूत्पादित रूप पिदना) दथुकिया च्वनाया ब्वनेखं नं थन ब्वनेगु युक्तियुक्त जुइ । गथे - दामं लुइगु भिं १८१ दंघः ध्वइगु भिं १८२ सपं लं त्वाः ल्हाइगु भिं १८३

थुपिकेया पु, धलं, नवरथ, क्रियाया ज्याया प्रकार कँखँया खं ग्वः खः ।

११ पु = पवित्र	१२ धलं = धरम
१३ नवरथ = नवरात्र	१४ सिलाचा = शिवरात्रि
१५ सामान्य अर्थया लागाय् थये विभक्ति रहित व सहित निगुलिं रूप दुगु थाय् दु । गथे- जि वाय् च्वने - जि बासं च्वने ।	

धलं = धरम
सिलाचा = शिवरात्रि

जि वाय् च्वने - जि बासं च्वने ।

केही अप्रकाशित अभिलेख

इतिहास अध्ययनको लागि, स्थान-नाम अध्ययनको लागि, तत्कालीन भूमि तथा घर सुक्ती विक्री एवं सेनदेनको व्यवस्था बुझ्नको लागि चाहिने केही लिखतपत्रहरू यहाँ दिइएका छन् ।

तल परेका ताहपत्र संख्या ६४ र ६५ चाहिँ भाइ हरिप्रसाद वैद्य र संख्या ६६ चाहिँ आत्मीय तेजरत्न शाक्य को सौजन्य पाएको हुँ । यिनको मूलप्रतिका स्वामीहरूले आफ्नो नाम खुलाउन चाहिनन् भनियो ।

- योगेश राज

संख्या ६४

मूलपाठ

१. २ स्वस्ति ॥ श्री श्री जय जितामित्रमल्लदेव प्रभुभाकुलशरण प्रसादादपा गृहमन्दलस्मीनेमा (दा) -य पश्चिमतः ग्राहकस्य गुहेण दत्तरतः (त्युनरा) यां पूर्वतः श्री श्री राजगुहेण दक्षिणत - रघ एतन्मध्ये थंकराछे छेखडाँड खकु ६ वंबोयाबोन जिम च्याकु १८ थन बब केवा वंबोया बोन नियनेकुत्या २२४ यंबोवा
२. वोन च्याकुत्या ८४ ततग्रह मार्गधीरापूर्वस्वसिमा परिभोगं, तत यथादेशकाल प्रवत्त(मा)नस्तथा संचाराघेण सुवर्णपुष्पमादार्ध प्रद्वीकितमादाय क्रयविक्रय स्वाधिनैनं क्रयन विक्रयतं भवति ॥ श्री खप्चभूम्यां श्री शिवगलस्थाने थंकराछे टोल गृहाधि बासि मोकानसिं चुकुति नेम्ह फुकिजकस्य चाम (प्रसादि) कतं अत्र पत्रार्थे दृष्टसाखि माता श्री श्री पयवतिदेवि भागिराम भारो (लिखि) ति कायस्य तुरशिराम ॥ सम्बत् ७९७ जेष्ठ वदि १० शुभं ॥

संख्या: ६५

मूलपाठ

१. २ स्वस्ति ॥ श्री श्री जय जितामित्रमल्लदेव प्रभु ठाकुरसन प्रसादादपा स्थानस्य पूर्व दिशप्रदेशे नचायां पश्चिमतः दातेम्हा भाजुचा श्री २ राजकुल क्षेत्रात् गोष्ठि क्षेत्रात्पश्चिमतः गोष्ठि क्षेत्रात्पूर्वतः श्री उपा (ध्याया) क्षेत्रा दक्षिणतश्च एतन्मध्ये गोनाल क्षेत्र
२. एतन्मध्ये लुकुदोल क्षेत्रनाम संध्ययं तस्य क्षेत्राच्च चतुरोपनिक्तं रोव पि ४ च्यापिकरिसस सलाब्बापालित भूय गंगारामकस्य क्षेत्रात्पश्चिमतः श्री श्री राजकुर क्षेत्रादुत्तरतः देवरायकस्य क्षेत्रात्पूर्वतः तुशिरामदेव विश्वनाथकस्य क्षेत्रादक्षिणतश्च एतन्मध्ये
३. क्रयेन विक्रीयतं भवति ॥ श्री खप्चभूम्यां श्री चनिगलस्थाने तलमोडि टोल गृहधिबासि पशुराम नाम्ने प्रसादिकृतं अत्रपत्रार्थे साखि लविलतसिंह भारो अमरसिंह भारो श्री श्री श्रीतलेजुस्तं खापि वतिवतुयलाडास प्व बुया परिक विया लिखित दैवज गंगाधर ॥ सम्बत् ७८३ चैत्र शुदि १५ शु (भ) ॥

संख्या: ६६

मूलपाठ

१. २ श्रीयास्तु ॥ सम्बत् ८४३ आश्विनकर्ण चतुदस्यातिथी श्रीमध्यपुरी स्थाने पुषुलसिकाधिवासिनं ग्राहाक बजाचाज्ये त्वधिक बन्नेकस्याक नाम्नासकासात् पाधरिर्ननिके वास्त्रय धाण्णक वजाचाज्ये र्हं मंगरवदेकस्य नाम्ने शुक्रिय स्वभुज्यमानिकं स्थानस्य नथिरत दिस प्रदेशे मुरमागन पश्चिमत

धर्म्मसिङ्कस्य क्षेत्रन उत्तलत् खपोबुगुधिकस्य क्षेत्रन पुर्वत्त धर्म्मराज जिव नेम्हकस्य क्षेत्रन दक्षिनतश्च एतन्मध्ये संज्ञक

२. क्षेत्राच्च सोपिरस्यात्रिभागन शब्बस छिबो एक रोपनिक रोव छि १ पुव् ब्याक छब्बो नथिरत बोक छब्बो नेब्बान सहित तत क्षेत्र जथादेसकार प्रबस्तमानस्तस्या संचाराघेण शुवर्ण मुरेमादाय क्रय विक्रय स्वाधिनैनं क्रयेन विक्रययतं भवति यथस्यां देविक राजिक व्याघात परेन तदाघानकेन शव्य परितस्वधनियं अतपत्रार्थे दृष्ट साखि वजाचाज्ये मोहानु स्यंह धर्म्मसिंह देविन्द्र सिंह शु व सिंह बुभन्दि विस्वश्वर दुवार स्वयवमान दुवार विस्वश्वर बुभन्दि र्हं मानसि बुभन्दि शुभघर कस्त बुभन्दि जिव नन्द्र बुभन्दि दारित वजाचाज्य जय मंग वंदे वजाचाज्ये स्वधमुनि वन्दे रिखित कायस्य नर्म्मसिंह ॥ शुभ ॥

सुयां अभिलेख प्रकाशका सामग्रीहरू मध्येबाट केही अप्रकाशित शिलापत्र, ताम्रपत्र आदि प्रस्तुत गरेको छु र जानेसम्पन्को अनुवाद पनि दिएको छु ।

- योगेश राज ।

अभिलेख संख्या १

भपु दरबार स्वायत्त सँगैको (विजुक्छे) हाडा आगम परिसरमा पाइएको ताम्रपत्राभिलेख । लिपि - प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् ८४६ ।

मूलपाठ

१. नैपालिके रसयुगद्विपसंमिताब्दे, माघसितेस्मर तिथौ गुरुपुष्य यु
२. क्ते छत्रं सुवर्णरघितं चस पुष्पमालं देव्यै समपित मिदंकलशो
३. परित्यं ॥ चण्डेनधीमतासाङ्ग मेरु सिहानुजनर् पत्न्या चुकु
४. ति नान्म्याच स्वेष्टशीपरितुष्टये ॥ सम्बत् ८४६ माघ शुक्ल त्रवदसि
५. तिथि पुष्य नक्षेत्रे आयुक्षमान योग बृहस्पबाल प्वकुन्हु श्री श्री स्वे
६. ष्टदेवष्ट प्रीतिन चन्द्रभारो स्त्री चुकुति मयि किज मेरुसिंह भारो न
७. स्वम्हासेन छत्र स्वान माल दुता ॥ शुभ ॥

अनुवाद

नेपाली वर्ष रस (=६) युग (=४) द्विप (=८) मा, माघ सेतो स्मर (?) तिथि गुरु (बार) पुष्य (नक्षत्र) समेत (हुँदा) छाता सुनको फूलमाला देवीलाई अर्पित गरियो र कलश प्रतिष्ठा गरियो ॥ चन्द्रले भाइ मेरुसिंह र स्वास्नी चुकुतिका पनि नामले इष्ट देवीलाई संतुष्ट पार्थौ । संवत् ८४६ माघ शुक्ल त्रयोदशी तिथि, पुष्य नक्षत्रमा आयुष्मान योगमा विहिबार यो दिन श्री श्री श्री इष्ट देवताको प्रीतिले चन्द्रभारो स्वास्नी चुकुतमयि भाइ मेरुसिंह भारोले तीनजनाले छत्र र फुलको माला चढायौ । शुभ ।

अभिलेख संख्या : २

भपु दरबार स्वायत्तरसंगैको हाडा (विजुक्छे) आगम परिसरमा रहेको शिलापत्र लिपि-प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् ७९३ ।

मूलपाठ

१. २ सम्बत् ७९३ मार्गशिर शुक्ल पुनिश रो
 २. तिणी नक्षत्र साध्य योग आदित्यवार ध्व
 ३. कुन्हु श्री ३ आगमजुस्के कल्याणसिंह
 ४. पालुन निम्हा स्त्रीपुरूखन विलिपति तां
- (र किनारामा) ।
ण दुता शुभ ॥

अनुवाद

संवत् ७९३ मंसिर शुक्ल पूर्णिमा रोहिणी नक्षत्र साध्य योग आदित्यवार या दिन श्री ३ आगमजु कहाँ कल्याणसिंह पालुन दुवै स्त्रीपुरूखले वुट्टे टुडाल तोरण चढायौ शुभ ॥

अभिलेख संख्या : ३

भपु दरबार स्वायत्तरसंगैको हाडा (विजुक्छे) आगम परिसरमा रहेको मूर्तिको पादपीठ । लिपि - प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् - ७८१

मूलपाठ

१. २ स्वस्ति ॥ ॐ स्वष्ट देवता प्रातिन
२. - दध्या जगन्नाथन स्वाहान
३. ओ यावने कोवने लम्हने चिडा
४. ॥ सम्बत् ७८१ फाल्गुण शुदि ६ शुभ

अनुवाद

शुभ होस् । ॐ इष्ट देवता (का) प्रीतिले दध्या जगन्नाथले भरेडको माथि र तल दुइले छाउनु भयो । संवत् ७८१ फागुण शुक्ल षष्ठी शुभ

अभिलेख संख्या: ४

भपु दरबार स्वायत्तर संगैको हाडा (विजुक्छे) आगम परिसरमा रहेको गणेशसंगैको शिलापत्र । लिपि - प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् ८८७ ।

मूलपाठ

१. २ स्वस्ति ॥ श्री ३ स्वष्ट देवतायै नमः ॥ नैपालिके द्वेमुनिना
२. ग नागे आपाढ शुक्ल दशमी तिथौच स्वाभ्यक्षधी
३. चापि-सिद्धि योगे सोमदिने सिमंभ महाशुभं जौ ॥
४. ॥ मणिराजस्य पुत्रे पा साधुरामण धीमता ॥ आसा
५. रामेण ब्रात्राच सिद्धि कल्पित पुरा ॥ निम्माय न्
६. तनं पश्चात् स्वष्ट देवी समर्पण ॥ अकारितत्तु
७. हं श्रीमत श्री पदां भोजमेविना ॥ ॥ नेपालभाषा ॥
८. २ सम्बत् ८८७ आपाढ शुक्ल दशमि स्वाति नक्षत्र सि
९. दि योग सोमबाल ध्व कुन्हु मणिराम या पुत्र सा
१०. धुराम आसाराम नेम्हा स्य इहहाप संकल्प याडा
११. तयागु साधुराम दासन ध्व छे न्हल दाडा
१२. व प्रतिस्था याडाव श्री श्री श्री इष्ट देवता प्री
१३. तिन ध्व हे दुता जुरो ॥ ॥ शुभ भूयात् ॥

अनुवाद

॥ नेपालभाषा ॥ संवत् ८८७ असार शुक्ल दशमि स्वाति नक्षत्र सिद्धि योग सोमबार यो दिन मणिरामका छोरा साधुराम (र) आसाराम दुवैले पहिले संकल्प गरिराखेको साधुराम दासले यो घर नयाँ बनाइ प्रतिष्ठा गरी, श्री श्री श्री इष्ट देवता (का) प्रीतिले यो घर चढाउनु भयो ॥ शुभ होस् ॥

अभिलेख संख्या : ५

भपु सुकुलढोका भिमसेन स्थान (लुंबाहा) को प्रवेशद्वार स्थित सिंहको पादपीठको अभिलेख । लिपि - प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् ७६८ ।

मूलपाठ

१. २ सम्बत् ७६८ देवराम हरिराम नेम्हसेन सिद्ध
२. नेम्हा गुन्सर श्री ३ भीमस्थानसेके तया जुरो शुभ

अनुवाद

संवत् ७६८ देवराम हरिराम दुइजनाले सिंह दुइटा श्री ३ भिमसेन स्थान कहाँ राखेका भयौ, शुभ ।

अभिलेख संख्या: ६

भपु सुकुलढोका भिमसेन स्थान (लुंबाहा) भित्रको पाटीको मूर्तिको पाठपीठ खण्डीत अभिलेख । लिपि - प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् ७७२ ।

मूलपाठ

१. संवत् ७७२ फागुन बदि ७ शिवसिंह
२. कतयान्ह न दयतका शुभ ॥

अनुवाद

संवत् ७७२ फागुन कृष्ण ७ शिवसिंह (ले) बनाइएको शुभ ॥

अभिलेख संख्या ७

भपु दरबार स्वायत्तर स्थित गोपीकृष्णको मन्दिरको प्रवेशद्वारको चौकोसमा टाँसिएको ताम्रपत्र । लिपि - प्रचलित नेपाल लिपि । संवत् ८७७ ।

मूलपाठ

१. स्वस्ति ॥ श्री ३ गोपीनाथदेवस्के श्री श्री जयरणजित मलदेवसन विचात याडा
२. व ध्व देवस्के गुणियजन पनीसेन माघि छायस उपरान्त निशतलप मालगु लछि
३. २ सदास सेल्ववस् २ काल मयातसा पुनः भाखा श्री उपाध्या जुयाके आज्ञा मकासे कया पुजावलि ।
४. श्री ब्राम्हण पनीसेन या थ मालगु लिछ्यान् छ्याय तसा श्री ३ देवस्त मोहल तंका १ भे
५. ति त्रत मगात् मोहल तंका ५ राजान दण्ड याये माल ॥ दृष्ट साछी श्री हरि शंकर रा
६. ज उपाध्या भाजु अजित सिम्ह भाजु नायक जोसि लक्ष्मी दत्त चौतरा भाजुदत्त चौक्वा
७. त भन्दिल कृष्णसिंह ॥ म् ४ धरपा पनी ॥ सम्बत् ८७७ कार्तिक शुदि १ ॥ शुभमस्तु ॥

अनुवाद

शुभ होस् । श्री ३ गोपीनाथ देउता कहाँ श्री जय रणजित मलदेवले विचार गरेर यस देवकहाँ गुणियारहरूले रोटी चढाएर उपरान्त व्यवस्था गर्नुपर्ने महिना महिना सधैं जीर्णोद्धार सबै कालमा गरेन भने फेरि भनिन्छ श्री उपाध्यायजुको आज्ञा नलिइकन लिएर पुजारी श्री ब्राम्हणहरूले ... खोज्ने पछि सार्ने अधि सार्ने - श्री ३ देवकहाँ मोरुटका १ मेटि नराखि हुँदैने मोरु टंका ५ राजाले दण्ड गर्नु पर्ने देखि जान्ने श्री हरिशंकर राज उपाध्याभाजु अजित सिम्ह भाजु नायक जोसि, लक्ष्मीदत्त चौतारा, भाजुदत्त, चौक्वात भन्दिल कृष्णसिंह ॥ चार जना ढल नाइके पनि ॥ संवत् ८७७ कार्तिक शुक्ल प्रतिपदा ॥ शुभ होस् ॥

भक्तपुर मल्ल राजपरिवार सँग सम्बन्ध राख्ने ऐतिहासिक टिपोट

योगेश राज

प्राप्त मिति: २०५६ मंसिर १

स्वीकृत मिति: २०५६ मंसिर १५

२०५६/६८ गते साँझ हिँड्दै गर्दा एउटा पसलभित्र जीर्ण ध्यासफूमा रङ्गीन चित्र कोर्ने काम भइरहेको देखेर मनमा खुन्दलि भयो। बीस पाइला पर गइसकेको धिएँ तापिन फर्केर त्यस पसलभित्र पर्सें। 'हेर्न नुहने देखियो, त्यसैले म त भित्रै आएँ, माफ गर्नु होला' - यति भनेर। पसलका मालिक सद्दयी देखिए। उनको सौम्य र उदार व्यवहारले मेरो धक फुको र प्राचीन सरसामग्रीहरूको कुरा चल्थो। उनले सुधा र मासिक पासूकाका विषयमा सुनेका रहेछन्। उनले आफूसँग केही लेखौट र ध्यासफूहरू सुरक्षित रहेको जनाए पछि मैले हेर्न ईच्छा जाहेर गरेँ। उनले किञ्चित् दुःख मानेनन् र शनिबार आउन भने। शनिबार जाँदा केही सामग्रीहरूको फोटोकपि गर्ने अनुमति पनि दिए। ती सामग्री मध्ये भक्तपुर मल्ल राजपरिवारसँग सम्बन्ध राख्ने यो ऐतिहासिक टिपोट पनि एउटा हो।^१ यस टिपोटको ५६ पत्र मध्ये ९ पृष्ठको फोटोकपि मात्र मैले पाउन सकें।^२ सामानको परिचय

फोटोकपि गराइ लेमिनेशन गरी राखिएको यसमा जम्मा जम्मी नौ वटा पृष्ठका फोटो रहेका छन्। ताडपत्रमा कम्तीमा दुई हस्ताक्षरमा टिपिएको यस टिपोटमा कालक्रम छिन्निभन्न भएको छ। देखा परेका ताडपत्रहरू पनि क्रममा छैनन्। यस कारणले उत्तर मध्यकालमा मनले सभै जस्ता अथवा थहा पाए पाएका बेला ती घटनाहरू टिपिएका हुन सक्छन्। टिपोटको विश्वसनीयता पाठकलाई पूर्णतः आश्चर्य पार्ने खालको नहुन सक्छ किनभने यसमा यक्षमल्लको मृत्यु न.सं. ६६२ मा भएको परेको छ जुन सही मिति न.सं. ६०२

भन्दा ६० वर्षले पछि पर्दछ। टिपोट कर्ता राजपरिवारका विभिन्न घटना सँग प्रत्यक्ष सम्बन्ध राख्दथ्यो भन्ने कुरा घटनाका सूक्ष्मताले देखाउँछ। यस टिपोटले अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका कतिपय कुराहरू पहिलोपल्ट पाठकका सामु ल्याउँदैछन्।

टिपोट

पृष्ठ क

१. सम्बत् ७ आश्विन शुक्ल ५ जसोदा देवी थकुरिणी मोक दिन श्री श्री जय त्रैलोक्यमल्लदेव थाकुरस्य यिहि बाध्व थ्व दंस नवरात्र सोने धुइ उहवया छत सोयाव^३ याडा ॥
२. संवत् ६६९ कार्तिक शुक्ल २ गुसाय सि कुम्हर मोकदिन ॥ नुलछेया ॥
३. संवत् ७१८ पौष कृष्ण द्वितया प्रतितया श्री श्री त्रिभुवन मल्ल मोक दिन^४ सहभागीनी वितु -
४. लखि हेला हेल, हेरू ॥ ॥ सम्बत् ७५५ पौष कृष्ण नवमी कीर्तिमल्ल देव मोक दिन ॥^५ हरिणाषी देवी ॥ जवनाल -
६. क्षमी ॥ अन्नपूर्ण लक्ष्मी ॥ पुरणलक्ष्मी ॥^६

पृष्ठ ख

१. २ सम्बत् ६५० कार्तिक कृष्ण ११ सूर्यमल्ल दिवंगत दिवस ॥^७ कमलादेवी ॥ म्हे ४

१. त्यस पसलका मालिक ज्ञानकर बजाचार्य हुन्। प्राचीन सरसामग्रीको सङ्ग्रहकर्ताको रूपमा भन्दा पनि उनी त्यसलाई मन पराउने प्रेमी रहेछन्। यस बाहेक उनले बनाएका चित्रहरू बेजोड रहेका छन्। भक्तपुर पस्ने जो सुकैले पनि साकोठामा रहेको उनको पसल छिर्ने मौका गुमाउनु हुँदैन।
२. ज्ञानकर बजाचार्यका अनुसार प्रस्तुत सामग्रीका धनी भक्तपुरको मल्ल राजकुलसँग सम्बन्ध राख्ने राजोपाध्याय नै हुन्। परिवन्त विशेषले यसको ५६ वटै पत्र उनकहाँ आइपुगे छन्। उनले त्यसमध्ये ३ पत्र किनेर राखेछन् र बाँकी केही 'सम्बत् भएका' पत्रहरूको फोटोकपि राखेछन्। उनले बताए अनुसार, यस बाहेकका पत्रहरूमा कर्मकाण्ड विधि परेका छन्। नभन्दै पृष्ठ ६ मा मूल ग्रन्थको समाप्ति वाक्य परेको छ। त्यहाँ परेको पाँचौं हरफ अनुसार मूल ग्रन्थ न.सं. ५११ को गतमुह वण मुकस्वान विधि हो भन्ने पत्तो लाग्छ। मूल ग्रन्थका खास पृष्ठहरूमा/स्थानहरूमा तिथिमिति टिप्ने काम त भएको पिएन भन्ने संदेह हुनु स्वभाविकै छ।
३. मसि पोखिएर मेटिएको।
४. मेरी स्मृसरकृत नेपालमण्डल पृ ४०० मा त्रिभुवनमल्ल गंगादेवी त्रैलोक्यमल्लको संयुक्त शासन न.सं. ७३० सम्म रहेको उल्लेख भएको छ। भूपु भीमसेन स्थान सकलदोकाको शिलापत्रमा न.सं. ७२३ सम्मका विविध घटना र श्री २ गङ्गामल्ल श्री २ त्रैलोक्यमल्ल श्री २ त्रिभुवनमल्ल समेतको उल्लेख भएको छ। योगेश राजद्वारा संपादित सुधा अभिलेख प्रकाश भाग १, पृ २ अभिलेख संख्या ३।
५. यी कीर्तिमल्ल र यसमल्लका काका कीर्तिमल्लबीच सयवर्षभन्दा बढ्ता समय दुरी देखा पर्छ। नेपाल मण्डलले यसमल्लका काका कीर्तिमल्ललाई Ruler AD 1396-1408 अर्थात शासकको दर्जा दिएको छन्। पछिल्ला कीर्तिमल्लका वारेमा सबभन्दा पछिल्लो अभिलेख न.सं. ७५३ नट वैशाख कृष्णपञ्ची रहेकोमा (पूर्णिमा पूर्णाङ्क ९७, पृ ५१) अहिले आएर उनको मृत्यु तिथि पनि फेला पार्न आएको छ। यस अभिलेखमा देखा परेका चार स्त्रीनाम कीर्तिमल्ल सँग सती भएका आइमाइका नाम हुन् भन्ने प्रज्ञानुरोधले स्पष्ट हुन्छ। यसमध्ये उनका विवाहीता को चिन्ह भन्ने स्पष्ट हुन भने बाँकी नै रहन्छ। यहाँ नेर पछिल्ला कीर्तिमल्लका वारेमा अर्को एउटा टिपोट प्राप्त हुन आउँछ। सम्बत् ७५१ वैशाख बडि शासन, श्री कमला देवी, श्री २ नेरेश मल्ल, श्री २ जय कीर्तिमल्ल दीक्षा काया दिवस।
मा.फि.नं. ए ३०५/१२ ऐतिहासिक घटनावली पत्र २। जुन्या बजाचार्यद्वारा सम्पादित तथा लिखित मल्लकालया छुँ घटनावली छगू अध्ययन" को पृ ९ यो हरफ पृष्ठको बीचमा लेखिएको छ।
६. स. ६५० कार्तिक व ११ श्री २ सूर्य मल्ल दिवंगत दिन (धनेश्वर राजोपाध्यायसँग रहेको कागत। इतिहास प्रकाश २ अङ्क ३ भागको ५६८ पृष्ठ ॥)

२. २ सम्बत् ६२३ वैशाख शुक्ल द्वादशी ॥ अरिमल्लस ॥^८ कनक लक्ष्मी ॥ केतनी ॥ जित ॥ जित ॥ जय ॥ जीवन ॥
 ३. २ सम्बत् ६३९ माघ शुक्ल दशमी ॥ भुवन मल्लस ॥^९ फिकनि ॥ जश भियं मयन ॥ सरूपा ॥^{१०} यडेया ॥
 ४. २ सम्बत् ६४९ कार्तिक शुक्ल ५ ॥ रण मल्ल स ॥^{११} कमलादेवी ॥ शक्तीलक्ष्मी ॥
 ५. २ सम्बत् ६५५ माघ शुक्ल अष्टमी ॥ वीरमल्ल देवस ॥^{१२} लुंगुडि ॥

- त्रिपिण्डादि श्राद्धया ॥
 (ए) कोदिष्टया ॥ ॐ पित्रेत्वायुष्टं प्रोक्षामि ॥
 संवत् ६६२ यक्षमल्ल देव दिवंगत दिन ॥^{१६}
 २. २ सम्बत् ७५९ मार्गशीर शुक्ल नवमी प्रदशमी बुधवार ध्व कुन्तु मनोहरा धकरि -
 ५. णि दिवंगत दिन ॥

पृष्ठ ड

१. चवयाव ध्व कुन्तुया बान्हि तोड रास्कुलिन पिता हया व च्याक ॥ ध्वन सति कुन्तु पुन्रिय कुन्तु यया राजाराणी पनि गाधलस चोडा
 २. बलिंत बिज्याक ॥ ध्वन सति कार्तिक वदि १ स
 कुन्तु श्री २ जलया लोक प्रकाशयातं तेको बियाव राजा साला दिन ॥
 ३. सं ८२७ आश्विन सुदि १३ यलया श्री इन्द्रमल्ल राजा साला दिन ॥ सं ८२९ चैत्र सुदि १५ रात्रिया घटि १३ इन्द्र मल्ल मोक ॥^{१७} सति कु -
 ४. न्हु न्हवन यायता सिकलुनि तयाव यास महेन्द्र मल्ल राजा चा फोडाव हयाव न्हवन याता ओनीलि सिक थाडाव यना ॥ ॥

पृष्ठ च

१. अमृत मल्लया तयागु ॥ रामा देवी ॥ पितामहि ॥^{१८} अतुर

पृष्ठ ग

१. २ पञ्चविंशति पित्रेषु स-बोड मे^{१३} दश रव कलमकोत्तर शत ॥ तथा
 ३. च- विंशति विराणां बोदष द स्तिथी ॥ एकोदश दश रवैव अष्टौत्तको उत्तरतां ॥
 ४. १४
 ५. २ सम्बत् ७९५ कार्तिक शुदि ६ श्री २ जय भूपतीन्द्रमल्ल देवस जन्म दिन ॥^{१५}
 ६. २ सम्बत् ८२३ मार्ग शिर शुदि १० श्री २ जयरणजीत मल्ल देवया जन्म दिन ॥

पृष्ठ घ

१. श्राद्धया पशुहत् प्रोक्षण मंत्र ॥ ॐ पितृभ्य स्वायुष्टं प्रोक्षामि ॥

- ८ (क) यी अरिमल्ल देव यक्षमल्लका छोरा हुन् ।
 श्रीसूर्यवंशनृपतिजययक्षमल्लः प्रौढप्रताप भुवनैकमहाप्रवीणः
 नेपाल मण्डल विभूषित राजराजोभूयाद्विपक्ष मघना भुवि सुप्रसिद्धः ॥
 तत्पुत्राः श्रीमन्तः कुमाराः सन्ति ।
 ज्येष्ठ श्री जयरायमल्लनृपतिः श्री रत्नमल्ल प्रभुः
 श्री मच्छि रणमल्लदेव गुणवान् श्री रामल्लनृपतिः
 ह्यातः श्री अरिमल्ल देव सुकृती श्री पूर्ण मल्लो ...
 पशुपतिको शिलालेख (पूर्णिमा पूर्णाङ्क ९ पृ १६) ।
 (ख) सं. ६२२ वै.सु. १२ श्री श्री अरिमल्ल मोक दिन ।
 मेडियमल्ल नेपाल परिशिष्ट ३ ठ्यासफू स (C)
 सं. ६३९ माघसु १० श्री श्री भुवनमल्ल दिवंगत दिन ।
 ९. यो अक्षर पानीले मेटिएको देखिन्छ ।
 १०. फाल्गुण शिलापत्र (ठिकली रमण रेमकुत मेडियमल्ल नेपाल भाग ४ अभिलेख सं. ४) भन्दा अगाडी र रणमल्लको आखिरी टिपोट यहाँ देखापर्दछ । यसमा उल्लेख भएको मृत्यु तिथिभित्र अन्य कुनै प्रमाणसँग बाफिन आउँदैन ।
 ११. यहाँ देखा परेका वीरमल्ल अन्तःसाक्ष्यका आधारमा (पृष्ठ च को पाद टिप्पणी १८ हेर्नुस्) यक्षमल्लका नाति, रामल्लका छोरा देखिन्छन् ।
 वीरमल्लका अभिलेखहरू नं.सं. ६२४ देखि ६६८ भादसम्म छरिएको देखिएकोमा (नेपाल मण्डल तालिका III. 4 पृ ४००) वीरमल्लको मृत्यु नं.सं. ६७५ माघ शुक्ल अष्टमीमा भएको भियो भन्ने वीरमल्लको अन्तिम टिपोट प्रकाशमा आएको छ ।
 १३. मसिले मेटाइएको
 १४. मसिले मेटाइएको ।
 १५. हरफ ५ र ६, पत्रको बीच भागबाट घानिएका छन् । यिनको हस्ताक्षर पनि वेग्लै छन् ।
 १६. सं ७९५ कार्तिक शुदि ६ श्री श्री जय भूपतीन्द्रमल्ल देवस जन्मदिन शुभ मेडियमल्ल नेपाल परिशिष्ट ३, ध्यासफू स (C) पृ ५३
 ६०२ माघ (यक्ष मल्ल) म्योक
 चन्द्रमान जोशीसँग रहेको ध्यासफूबाट । (पूर्णिमा पूर्णाङ्क १० पृ १९)
 सं ६०२ मसित यक्षमल्ल मोक दिन
 मेडियमल्ल नेपाल परिशिष्ट ३ ध्यासफू स (C) पृ ५४ (C) पृ ५३
 सं. ८२७ आश्विन शुदि १३ जलया श्री श्री इन्द्रमल्ल राजा सालादिन ॥ सं. ८२९ चैत्र शुदि १५ रात्रिया घटि १३ इन्द्रमल्ल मोक ॥ सतिकुन्तु न्हवन याता सिक आमथे तयाव महेन्द्र मल्ल राजाया फोडाव हयाव न्हवन याता ओनीलि सिक थाडा यवना ।
 (मेडियमल्ल नेपाल परिशिष्ट ३, ध्यासफू (C) पृ. ५३)
 १८ यहाँ रामादेवी अमृतमल्लकी आमा हुन् भन्ने देखिन्छ । रामादेवी वीरमल्लकी पत्नी हुन् ।
 सम्बत् ६२४ वैशाखमास शुक्लपक्षे तृतीया तिथी घटि ३९ गरकरणे । रौहिणी नक्षत्र घटि २४ ॥ अति गण्डयोग घटि ४७ बुधवासरे विवाह श्री श्री पशुपति चरणकमल धुलि धूरित शिरोरुह श्री मन्मानेश्वरी वरलब्ध प्रसादि कर धुवंशावतार देदीप्यमान राजाधिराजपरमेश्वर परम भृहारक श्री श्री जयवीर मल्लदेवस्य विवाहा श्री श्री रामादेव्या
 राट्टि पृष्ठकालयको संग्रहमा रहेको प्रकीर्णक पत्र । (पूर्णिमा पूर्णाङ्क १५ पृ ३३९) ॥

- देवी ॥^{१९} प्रपितामहि ॥ कपरदेवी ॥
२. २ सम्बत् ७६३ आश्विन कृष्ण पंचमी ५ श्री २ जय नरेश मल्ल^{२०} शिवरिन जुव दिन मदन लक्ष्मी हेलना गौरि हेलना विमला
३. गोपि नानिगापि गोपिन हेरू ॥^{२१} स ८२६ जेष्ठ वदि ११ नाननसि हिवा गाक शान्ति कुशन्दीयात पसरछेन ॥
४. २ संवत् ८२८ कार्तिक वदि २ रास्कुलि डहवने दुवने हिवा गाक शान्ति होम बलि बिया ॥ ॥
५. २ संवत् ८२६ कार्तिक सुदि ११ चंगुस एलाया श्री २ योग नरेन्द्र मल्ल मोक ॥ सति कुन्नु त्रया श्री २ भास्कर मल्ल राजा राणि मेलम्मा जुजु सुद्ध विज्याडाव
६. सिक धाडाव यना ॥ ध्वन सति कुन्नु राजा यायता लोक प्रकाश याय धाव महेन्द्र मल्ल याय धाव धना कचंगसन धोस दयाव द्वादशी कुन्नु
७. यथे चोना ॥ त्रयोदशि कुन्नु हुस उधय याचकाव यया राजा राणि पनि छेक्य याडाव यामितो म् ११४ दयाव स्याक ॥ चतुदशी कुन्नु सुता २२ (क)
- पुछ छ**
१. २२ (ख) अनला दान याय ॥ विधि थें ॥ अन्न संकल्प ॥ दक्षिणा ॥ वाचन ॥ कलस आशीर्वाद ॥ बलि बिस^{२३} न यजमान कलसाभिषेक ॥ चन्दना दिशगुण आशीर्वाद ॥ जातक ल्हाये ॥ आरथि दर्शन ॥ कु -
३. माथि दर्शन ॥ नृस्कन केने ॥ सूर्य (स्वयं मता बि)^{२४} य ॥ मत् पूजा मालतो छोये ॥ ब्राम्हण तां पुल दद्यात् -
४. त् ॥०॥ इति गत मुहं ब्रण मुक स्वान विधि समाप्त ॥ ५. शुभमस्तु सर्वदां कालं ॥
५. सम्बत् ५११ वैशाख शुदि ९ माघ नक्षत्रे योग वार ॥ ध्व कोन्नु सिद्धि दिन ॥ यथा दृष्टं तथा लिखितं ॥
- पुछ ज**
१. २ सम्बत् ६६९ कार्तिक वदि १५ ॥ प्राण मल्ल देवस ॥^{२५} रजुलक्ष्मी ॥ केटी लक्ष्मी ॥ माव लक्ष्मी ॥ उदयलक्ष्मी ॥ शक्ति लक्ष्मी ॥ सोकन ॥ गुसामिनि ॥ हेर ॥ हेरू ॥ जय ॥ सामिनी ॥ हेरा जयनु ॥ दुयिनि ॥ मानू ॥
३. २ सम्बत् ६७९ कार्तिक शुक्ल अष्टमी ॥ विश्वमल्ल देवस ॥^{२६} गौरादेवी वैमाति ॥ जोतु ॥ सोकन ॥ माहेर ॥ चुमयि ॥ जय ॥ मया ॥ केटीकी ॥ हेरा
४. २ संवत् ६९४ भाद्रपद तृतीया ॥ महेन्द्रमल्ल देवस ॥ वैमात्रि भवनि देवी ॥ शान्तादेवी ॥ दुयिनि ॥ हेरा ॥
६. मार्गेश्वर शुक्ल नवमि प्र दशमी ॥ ननोङ्गरा देवीस ॥
- पुछ भ**
१. यक्षमल्ल देव स ॥ एहिपा स्वरूपादेवी ॥^{२७} करिषा ॥ परत एहिपा ध्व २ कपरदेवी ध्वस पुत्र जय रायमल्ल देव कनिष्ठ जय रायमल्ल देव ॥ रायमल्लस पुत्र भुवनमल्ल सपुत्र प्राणमल्ल ध्वस पुत्र विश्वमल्ल ध्व सपुत्र श्री श्री जय वैलोक्य मल्ल देव ध्वस (कि)^{२८} जा श्री श्री जय त्रिभुवन मल्ल देव ॥७॥ यक्षमल्लस मातु संसारदेवी^{२९}
४. रायमल्ल स एहिपा रत्नादेवी ॥^{३०} भुनमल्लस एहिपा रुक्मिणी देवी ॥ प्राण मल्लस एहिपा यमुना देवी ॥ विश्वमल्लस एहिपा श्री श्री गंगा देवी ध्वस दीक्षा लाक परमेश्वरी सोड थंकादिता जुव ॥ ०००

१९. यिनी अतुरदेवी यक्षमल्लक छोरा राममल्लकी पत्नी हुन । श्री श्री यक्षमल्ल देवेन यथा भरतपुत्र यवकास्य तनयकुमार श्री श्री जय राममल्ल देवस पत्न्या : श्री श्री अतुलदेव्या
२०. सं. ७६३ आश्विन वदि ५ नरेश मल्लदेव, मोयाव श्री २ जगतप्रकाशमल्ल देव, दीक्षा मलाक जुयाव (मा फि नं ए ३०१/१२) ऐतिहासिक घटनाबलि पत्र ५ । चन्दा बजायाथेद्वारा संपादित लिखित "मल्लकालया छु घटनाबनी छमू अध्ययन" को पृ ९ । यतावाट यिनको कान्छे भाइ जयकीर्तिमल्लको ८ वर्ष अगाडि नै मृत्यु भएको देखिन आउछ ।
२१. सं. ७६३ आश्विन वदि ३ जय नरेश मल्ल शिवलीन जुव दिन । भवनालक्ष्मी, हेलना, गौरी हेलना, विमला गोपिनी, विलाशी गोपिनी हेनु ॥ (मेरिचुपन नेपाल परिशिष्ट ३, प्यासफू स पृ ५४)
२२. (क) सं. ८२६ कार्तिक शुक्ल एकादशी ॥ घुघराओ ॥ ध्व कुन्नु यिनक्वस श्री श्री योगनरेन्द्रमल्ल राजा स्वर्गारोहन दिन जुरो ॥ सहगामिनीम् ३३ ध्वन सतिकुन्नु यया राणी राजा चा बेनेओ धावो अभाग जुयाओ प्यन्नु कुन्नु लोक प्रकाशमल्ल यस यने तंजव महाउत्पात जुओ जुरो श्री ३ वृंगदेव आदिन देव संभव जुयाओ यमितो सरस्वति मयाछि स्याक जुरो, वेत्यो ओड २ धास लाडाव दयाव स्याक जुरो पूर्णिमासी कुन्नुया राशीस यसस धय्य जुओ जुरो । अमनु कुन्नु यया राणी येस सयाव छेया जुरो ॥ पातनक एक जना मानिसद्वारा प्राप्त ह्यासफाटा । (पूर्णिमा पूर्णाङ्क ११ पृ १९-२०)
२२. (ख) यहाँ स्थान रिक्त देखिन्छ । २३. अक्षरको मसि उडेको । २४. यहाँ नेर प्वाल पारिएको छ ।
२५. प्राणमल्लको हालसम्म प्राप्त पछिल्लो उल्लेख ने.सं. ६६८ भाद्र हो । (मेरिलुस्तर कृत नेपाल मण्डल पृ ४००) उनको मृत्यु समय अहिलेसम्म प्रकाशमा आएको छैन ।
२६. विश्वमल्लको नाम परेको प्राप्त पछिल्लो टिपोट ने.सं. ६७४ कार्तिक पथिओ र एकै पल्ट ने.सं. ६८१ माघमा आएर गंगादेवी वैलोक्यमल्ल त्रिभुवन मल्ल आदिको नाम आउछ । (मेरि लुस्तर कृत नेपाल मण्डल पृ ४००) । हालैमात्र महेशराज पन्तज्यूले पूर्णिमा पूर्णाङ्क ९७ पृ २२ र २३ मा छपाउनु भएको दुइ वटा ताडपत्रले दुवै मिति नजिकिकन छन् । विश्वमल्ल जित मल्लसंग ने.सं. ६७४ माघ कृष्ण चतुर्दशीसम्म देखापर्दछन् भने ने.सं. ६७९ आश्विन शुक्ल सप्तमीमा वैलोक्यमल्ल, विश्वमल्ल मल्ल देखापर्दछन् । यता प्रस्तुत टिपोटमा ६७९ कार्तिक शुक्ल अष्टमीमा विश्वमल्लको मृत्यु टिपिएको छ । यसरी बाक्को मृत्यु हुनु भन्दा १ महिना अगाडि नै छोराहरुको नाम राजोचित सम्मानक साथ उल्लेख भएको हामी पाउँछौ ।
२७. क. श्रीमत् श्री जय यक्षमल्लकुन्ने, धावै पराधर्मिनी, यहावै विधवा भवत देवि भूना, तल्लोकिस्त्री (यसैवर मन्दिरको स्वर्णपत्रबाट) । पूर्णिमा पूर्णाङ्क ५ पृ १८ ।
२८. श्री श्री जय यक्षमल्लदेव स्वर्णपत्री उदयान देवी हृदय सरोवर राजहंस : । ठिमी महादेव मन्दिरको शिलापत्रबाट । (पूर्णिमा पूर्णाङ्क ७ पृ ४३ ।
२८. यो अक्षर अनुमान गरि राखिएको हो ।
२९. श्री जीवमल्ल इति यद्युपि मण्डित श्री मातु : संसारदेव्याङ्ग जेष्ठपुत्रस्य धीमतः कनेष्ठ तौमाधि टोल धारा नेरको बमिलेख । (पूर्णिमा पूर्णाङ्क ८ पृ १४)
३०. समर सुन्दर नृप नय गुण सागर, दानकीरी हरिचंद्रसहस्रा २ रूपनारायण श्री हरपमन देव, रत्नादेवी मुख चंद्र कोरा ॥०॥ "रत्नमल्लको पालामा लेखिएको रामायण नाटकको ऐतिहासिक सार" । (पूर्णिमा, पूर्णाङ्क ३६ पृ २८८ मा महेशराज पन्तले उद्धृत गर्नु भएको यस उद्धरणले रत्नादेवी हर्षमल्लकी स्वास्नी हुन् भन्ने सिद्ध गर्छ ।) श्री श्री जययक्षमल्लदेवस्य जामात्रा श्री श्री जय हर्ष मल्ल देवेन श्री श्री रत्नादेवी प्रतिमा "भक्तपुर तलेढुके जलपात्रक अप्रकाशित अभिलेखहरु" पासूक वर्ष २ अंक १ जेठ २०५५ मा डा. पुरुषोत्तम लोचन श्रेष्ठले माथि उद्धृत पौत्तिक आभारमा रत्नादेवीलाई यक्षमल्लकी बहिनी र हर्षमल्ल यतावाट यक्षमल्लक बहिनी ज्वोइ रहेछन् भन्ने पता लगाउनु भएको थियो । यहाँ पर्न आएको अभिलेखले रत्नादेवीलाई रायमल्लकी स्वास्नी भनेको छ । माथिको तीनैवटा प्रमाणलाई सदृष्टि नमान्ने हो भने तात्कालिन समयको एउटै घरपरिवार भित्र दुईजना रत्नादेवी रहेछन् भन्ने भन्नु पर्ने हुन्छ ।

भूगोल पूराण

जिके धके दयाध्वंगु धुगु ध्वंया लिपि प्रचलित लिपि खः व भाय हिन्दी खः । धुकिइ ने.सं. १९० चैत्र शुक्ल ११ संवत् उल्लेख जुग दु । धुकिइ राजिन्द्र कर्माचार्यया नां नंबःगुलिं ध्व पूराण नेवाःतय धुकुतिइ दुध्याःगु जाब्बः खः धकाः धार्येछन । भूगोल पूराण दुसंभ पूराण जूगुलिं धन न्यब्यये त्यनाःगु खः ।*

न्यःब्यम्ह सुरेश ज्योति शाक्य

(१) श्री गणेशाय नमः ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय नमः ॥ ॥ अथ भोगरपूराण^१ लिखितं ॥ प्रथम साद्वम्ह ॥ जदिबाधिध्वं, जदि सूर्य्य ब्रम्हाशरीलयांसियो प्रकिजदि ॥ प्रथम आकाश ते^२ वायु उत्पत्ति भया, वायुते तेज उत्पत्ति भया, तेज ते आप^३ (२) ति भया । आप मध्ये^४ ब्रम्हाण्ड उत्पत्ति भया, ते ब्रम्हाण फुटि टुटि कुटका^५ भया ॥ सो जलमध्ये विष्णु रहे, विष्णु के नाभिकमल मध्ये, ब्रम्हा रहे, सो ब्रम्हाने, बात्ता किया^६ ॥ उन घास कोटी जोजन^७ पृथी प्रमाण है, पृथिके मध्ये सूरमर पब्वंत है ॥ घौराशी जोज (३) न उच्चा है ॥ सोरह सहस्र जोजन, भूमिमध्ये गडा है । बीस सहस्र जोजन उपर बिस्तारै ॥ शंख के अलकाल सुमेरु है ॥ सुमेरु पब्वंत, सत्य नाम के अष्ट शृंग है । कवन^८ २ शृंग^{१०} है ॥ हेनावत शृंग है । भीर शृंग । उच्च शृंग । गंधमर्हन शृंग ॥ (४) उच्चमर्हन शृंग । माली शृंग मल शृंग है । मलय शृंग । महाशृंग है ॥ एक २ शृंग के का कहौ ॥ अत्र^{११} कितना ॥ एक लक्ष^{१२} योजन आपु मध्ये अन्तर है ॥ ते सुमेरु पब्वंत उपर, सांवर्णमये^{१३} कैलासमण्डील है । वैदूर्यमणी (५) मकंठ है । महाराण गंध नाना जाति मुणिपार है ॥ मा जीवान राजा ताहा है ॥ बैकुण्ठ महा पुन्यप्रधान प्रदायक है ॥ एते सुमेरु विशेष है ॥ ॥ ॥ सुमेरु पब्वंत के, दक्षिण भागे^{१४} जंबू वृक्ष^{१५} १ है । एक लक्ष योजन जंबूवृक्षको, विधि, बिस्ता (६) र है ॥ ते वृक्ष के फुल, हस्ती^{१६} प्रमान है ॥ सो फुर, परमात्र, जल प्रवाह चलत है ॥ सो जल प्रवाह मानसरोवर भो जात है^{१७} ॥ ते फुर के रश की नदी बहत है ॥ ताहा जामवती नदी, नगरी है^{१८} ॥ उस नदी मो सब्ब पाप हरत है ॥ अशंख जन्म (७) के पाप, जो बहत जुर, आघमन कीजे, तौनका सांवर्ण होइ, घाटु होये ॥ जम्बू वृक्ष ते जम्बूद्वीप कहावत है ॥ अथ खण्ड कवन २ है ॥ भर्तखण्ड । कीरखण्ड । इल वृक्ष खण्ड । रम्य खण्ड । हिरण्य खण्ड । कुरच खण्ड । केतमाल ख(८)ण्ड । जम्बू खण्ड ॥ एव नवखण्ड ९ मेदनी प्रमाण है ॥ अवर द्वीप सात कवन २ द्वीप ॥ पौलक्ष द्वीप । सिरमील द्वीप । कुरञ्च द्वीप । सिंघरद्वीप । पूष्कर द्वीप । जम्बू द्वीप । ताम्र द्वीप ॥ ७ ॥ पृथ्वी प्रमाण है । तिनका

बिस्तार कि (९) तना है ॥ एक लक्ष १००००० योजन जम्बू दीप है ॥ बार समुद्र प्रविष्टित है ॥ मधु समुद्र प्रविष्टित है ॥ ११ ॥ बार कोटी योजन १२००००००० कुरच दीप है । दधि समुद्र प्रविष्टित है ॥ २२ ॥ तीश कोटी योजन ३०००००००० सिंघर (१०) दीप है ॥ घीन समुद्र प्रविष्टित है ॥ ३३ ॥ दश कोटी योजना १०००००००० पूष्कर दीप है ॥ स्वेत समुद्र प्रविष्टित है ॥ ४४ ॥ एवं सप्त दीप प्रमान है । सिरमील दीप उपर गरुडको दाना है ॥ ताहा गरुड रहत है ॥ ५५ ॥ अथ स (११) मूद्र सात कवन २ है ॥ पीर समुद्र दध समुद्र । मधु समुद्र । रूप समुद्र दधी समुद्र । श्वेत समुद्र । खाल समुद्र ॥ एते सप्त सागर पृथी प्रमान है ॥ ॥ पृथ्वि कूर्म के पृष्ठि उपर है ॥ ते पृथी उप श्रुटी सार है ॥ ते कूर्म का (१२) बिस्ता केतना के है ॥ एक कोटि योजन १००००००० कूर्म के ख है ॥ पचाश कोटि ५०००००००० योजन कूर्म के पृष्ठि है ॥ एक कोटि १००००००० योजन मस्तक है ॥ सप्त कोटि ७००००००० योजना ग्रीवा है ॥ एक को (१३) १००००००० योजन नेत्र है । एक कोटि १००००००० योजन, (मुख) मध्ये जिह्वा है ॥ चारि कोटि ४००००००० योजन कूर्म के है ॥ दश कोटि १०००००००० योजन कूर्म के नख अर्गुष्ट है ॥ एक अब्ब सप्त (१४) कोटि १०७००००००० कूर्म है ॥ पृथि ते कूर्म है ॥ कूर्म के (१५) ॥ दीर्गज्ज है ॥ कदाचित कूर्म उलते तो पृथि है ॥ अजार पृष दन्त है ॥ सबरुमी सो प्रतिपार करत है ॥ (१६) अथारह कोटि १८००००००० योजन दिर्गज्ज का विधि बिस्तार है ॥ लक्ष कोटि १०००००००००००० योजन उच्चा है ॥ दश कोटि १०००००००००००००००० न सुधी है ॥ तीश सहस्र ३०००००००० योजन दन्त है ॥ असे दी (१७) र्गज्ज है ॥ एवं पृथि के लक्ष पार करत है ॥ पुन ते कूर्म के उपर शेष माहा नाग है ॥ ते शेष नाग के सहस्र फणा है ॥ दौइ सहस्र नेत्र है ॥ पंद्रह १५००००००० कोटि योजन एक फणा के बिस्तार है ॥ ते शेष ना(१८)गके मस्तक उपर महाबाहराह है ॥ बैठ है ॥ बाराह की मूर्ति अनन्त है ॥ ते बाराह की डात उपर पृथि है ॥

* बुकिया नेपालभायानुवाद याना दिगुलि योगेश राजवात सुभाय ।

१. भूगोल पूराण ॥ रोस्टिय अभिलेखालय डि. १५४. प्र. ३१५ ले डि. २०९ स ध्व हे विषयया स्वंगु अभिलेख गन्य दु ।

२. आधुनिक हिन्दी : मे - आकसय ।

४. दधुइ ।

६. खं न्हात = सुटि यात

८. जोजन < संयोजन = च्यागु माइन ।

१० पर्वत = गुंघोका ।

१२ नाख

१४. दक्षिणपाछे ।

१६. हस्ती नाया स्वां ।

१८. अन जामवती नाया खुसि, दय दु । उगु खुसिइ । (म्यःनूल धाःशा) दक्की पाप तनावन । असंख्य जर्मया पाप, दुपित्त । न्यानाध्वंगु सया नवसमा कायेवं मुं धें पवित्र जुइ । जम्बूसिमां याना ध्व धाय जम्बूद्विप धकाः लोकन्वायु खः । बाः (धुकिइ) छु छु खण्ड दु सय । भरत खण्ड । कील खण्ड । इनवृक्ष खण्ड । रम्यखण्ड । हिरण्य खण्ड । कुरच खण्ड । केतमाल खण्ड । जम्बू खण्ड । बुकिया दसि मेदिनी (नाया सप्त ?) खः । अने द्वीप नयगु छु छु द्वीप (खः) ॥ पौलक्ष द्वीप । सिरमील द्वीप । कुरञ्च द्वीप । सिंघर द्वीप । पूष्कर द्वीप । जम्बू द्वीप । ताम्र द्वीप ॥ ७ ॥ दसि पृथ्वी खः । पृथि गुलि चर्च सय धाःशा च्यागु साब माइन जंबू द्वीप दु । पित्तःगु खार समुद्र व केसि सवाः वःगु मधु समुद्रया दधुइ ध्व दु ॥ ११ ॥ गुडबुगु करोड माइन कुरच द्वीप दु । घी सवाःवःगु दधि समुद्र दधुइ ध्व दु ॥ २२ ॥ निचः व निचगु करोड माइन सिंघर द्वीप दु । ध्व घीन समुद्रया दधुइ ॥ ३३ ॥ धयगु करोड माइन पूष्कर द्वीप दु । तुयुसे ध्वंगु श्वेत समुद्रया दधुइ सानाध्वंगु दु ॥ ४४ ॥ पुकर्थ नयगु द्वीप च्चनाध्वंगु दु । सिरमील द्वीपया च्चस गरुडया छे दु ॥ अन गरुड च्चानिगु ॥ ५५ ॥ अने नयगु समुद्र छु छुलस्य ॥ पीर समुद्र । दध समुद्र । मधु समुद्र । रूप समुद्र । श्वी समुद्र श्वेत समुद्र । खाल समुद्र ॥ पृथि नयगु समुद्र पृथ्वीस दु ॥ ७ ॥ पृथ्वी काब्बयायावदा दुगाम्भय खः ॥

तात्त्रह स्थानको बिचार के तना है ॥ ॥ पृथि ते एकलक्ष १०००००
योजन सुय्यं लोक है ॥१॥ वहत्र सहस्र ७२००० योजन सुय्यं
लोकको व्यविस्तार है ॥ सुय्यं लोक उपर एक लक्ष योजन
१०००००० चन्द्र लोक है ॥२॥ (२१) आठ सहस्र ८००० योजन चन्द्र
नक्षत्र लोकको व्यव बिस्तार है ॥३॥ नक्षत्र लोक उपर एक लक्ष
योजन १००००० मंगल लोक है ॥४॥ (३०) सतावन सहस्र ५७०००
योजन मंगल लोक को व्यव बिस्तार है ॥ मंगल लोक उपर लक्ष
योज १००००० सोम लोक है ॥ तीस सहस्र ३०००० योजन सोम
लोक बिस्तार है ॥५॥ सोम लोक उपर लक्ष १०००० उपर योजन (३१)
बृहस्पलोक है ॥ अथायीस २८००० सहस्र योजन बिस्तार है ॥६॥
बृहस्पति लोक उपर एक लक्ष १००००० योजन उपर बुद्ध लोक है ॥
तीस सहस्र ३०००० योजन बिस्तार है ॥७॥ बुद्ध मण्डल उपर (३२)
..... (३३) हुमण्डल बिस्तार है ॥९॥ राहु मण्डल
उपर एक लक्ष १००००० योजन उपर क्तु मण्डल है ॥ एक लक्ष
१००००० योजन क्तु मण्डलको बिस्तार है ॥१०॥ क्तु मण्डल उपर
शुन्य मण्डल है ॥११॥ शुन्य मण्ड (३४) ल ते राहु के देषित है ॥ शुन्य
मण्डल उपर एक लक्ष १००००० योजन सप्त ऋषी है ॥ न्यारे २
है ॥ एक ऋषिधर के आपुस मध्ये अन्तर है ॥ अशी सहस्र ८००००
योजन एक एक ऋषीधरको बिस्तार है ॥१२॥ (३५) सप्त ऋषि के
उपर तेह लक्ष १०००००० योजन ध्रुव मण्डल है ॥ एक लक्ष
१०००००० योजन ध्रुव मण्डल ब बिस्तार है ॥१३॥ ध्रुव मण्डल उपर
एक लक्ष १०००००० योजन विष्णु लोक है ॥ एक लक्ष १००००००
योजन (३६) विष्णु लोक को बिस्तार है ॥१४॥ ता उपर शुन्य कार
है ॥१५॥ शुन्य कार उपर शुन्यकार है ॥१६॥ तेजपुत्र रीत पुन है ॥
ताहा श्री नारायण वैय है ॥ पलिंगा उपर सोवत है ॥ पवन स्वरूपी
विष्णु है ॥ दि (३७)न्य परिछित है ॥ देवता शब्द सुनत है ॥
चेन्नना ही देषत है ॥ सर्वकला परीपूर्ण है ॥ साक्षात गंगा जल ताहा
है ॥ तब उपरान्त कोजन पावै ॥१७॥ कलियुग मध्ये प्रभु मुखण्डीत
है ॥ इति श्री भोगर पुराण (३८) सम्पात् ॥०॥ इति श्री सम्वत् ११०
चैत्र शुक्ल ११ शनी दिन सपूणं लिखितं शुभं ॥ उवाच श्रु श्री
छासकामिनी सनिधान देशे कम्पांचार्य राजन्किन्सु दत्तव्यं शम्भ ॥

उग पुज्जीइ दक्केन सुटी संसार दु । उगु कक्क्या गा गपार्यथं न्यं ॥ च्यागु करीड माइल ला बया ख (२) दु ॥ प्यसः करीड माइल कक्क्याचाया दुमाइत । च्यागु करीड माइल बया मोस्तः । न्यं सुगु करीड बया गः जक । च्यागु करीड माइल बया मिखा । च्यागु करीड माइल बया त्याप्य च्यागु म्येच ॥ स्त्रीनिगु करीड माइल कक्क्याचाया ॥ दु ॥ चयगु करीड माइल बया सुनि, भ्यागुपतिं च्यागु अरल न्यबुगुगु करीड माइल तथंम कक्क्या । कक्क्याया किंति दु । कुं यानाः कक्क्या मुपुन धः सा पुनि (१)न पाठ मतीचा शुके पाक) सांख व पीयंगु करीड माइल बयापि किंति । उरि च्यागु साख करीड माइल तथं । चयगु करीड माइल तः हाकगु ॥ अले सखि व पिगु करीड माइल तःहाकगु दन्त । बुयापि किंतिदु । उग कक्क्याया च्य रोच नाग फयतुनाच्यं दु । रोच नागया द खिगु छ्यो । निङा मिखा । छः छ्यो सांख व नीगु करीड माइल तःप्य । चयगु रोच नागया मोस्तयत मोहाराह च्य दु । फयतुना च्यगु दु । बराह गुनि तथं धाये च्य । उगु बराह नबनाःतगु दु थ पुज्जीयात । पुज्जीयात पाक तपगु ज्या बया बरंथ यागु दु । जाकसं पुज्जी स्वयंनय पये ये छने दइगु कः । उगु पुज्जीस्त च्यागु गंगोका दु । सु छु गंगोकासय । हेमाचल पब्बत । रत्नाचल पब्बत । विन्दाचल पब्बत । उरखचल पब्बत । अट्याचल पब्बत । मयरापिरी पब्बत । दानागिरी पब्बत । शिखण्डी पब्बत । गुनि पब्बत पुज्जीसु दु ॥ सुमेरु पब्बताया च्य कार्कनि च्योपरी दु सांख व गुहादिङा याइल चकंगु अमरावती दु । अन दन जुगु कः । अन हे स्त्रीस्वंगु करीड कः नं दु । चयप्याटः च्यपि नं अन हे दु । दक्षिण्य जमपुरी दु । ब्याहः माइल चकंगु जमपुरीसु जुगु ज्या च्यन जमराजा कः । अन किप्यंगु नं दु । विन्गु, वास, कः, रत्न, सोय, धम्म, युगु - कुट, धीनो, परबेवर, उक्केर, कालननि, चिगनुत । सुनि अन च्यानच्यगु दु । परिचम विशाय वरुणावति पुरी दु । अनकसं जुगु वरुणा कः पीडा माइल वरुणापुलुका ब्याः कः । उत्तर विशाय वरुणापुरी पुरी दु । सांख व नीयप्याटः माइल उमकपुरीया ब्याः कः । अनयास जुगु कुवेर कः ॥ एषं च्यागुवराज्यं यावसमुद्रार्धं ॥ तावत्सुताता नो ॥ दक्केन समुद्रं प्रन्यं वयेकपुं पयज जुगु । सुचै उरयाचनं नुइ, अराचयय नुक्कीं । आः सुचै न्यावरेकपुया त्याःचा दु । छिचि व बुइच्याटः माइलया छगु पाकः नुइ । आः प्यंगु पुरी सु छु नय ॥ ब्याहः माइल अचमपुरी, प्यंगु साख माइल जमपुरी, स्वसः व चयप्याटः माइल रोकापुरी दु । न्यय्पटः माइल मय्जगुनपुरी दु । (१)न मतीचा छं शुके पाक) । उमकपुरीसु तिनिङन नुइ । मय्यापुतिं चाकयदु । शुक्कं सुगु लाः म्हुनिगु कः ॥ आः अकससया त्याः का ६०००५५५००० माइल प्रति च्य आकाश दु । उगु धाया विस्तारः (२) गुनि दु नय । पुरियं च्यागु साख माइल च्य सुचं.लोक । थ ५५००० माइल चकं । सुचं.लोकं च्यागु लाख माइल च्य चनलोक दु । बुइप्याटः माइल चकं थ चनलोक । चनलोकं प्यंगु साख माइल च्य नखल लोक दु । अन च्यागु साख माइल च्य मंगल लोक दु । उकिंया विस्तार प्यसः व न्यबुछः माइल दु । मंगल लोकं च्यागु साख माइल च्य सोय लोक ॥ निगु साख पिटः माइल सोय लोकया विस्तार दु । सोय लोकं चयटः माइल नुइस्यति लोक दु ॥ निरः व पिन्पटः माइल विस्तार दु । नुइस्यति लोकं च्यागु साख माइल च्य बुइ लोक दु । उकिंया विस्तार निरः व पिटः माइल दु । बुइ मय्जसया च्य राट मय्जचकं कः राहु चाक्या च्यगु लाख माइल च्य केतु मय्जच दु । केतु मय्जच च्यागु लाख माइल हे चकं । केतु मय्जच च्य राहु मय्जच दु । राहु मय्जचं राहुयात स्वये फइ । शुन्य मय्जचं च्यागु लाख माइल च्य सप्त च्यपि दु । तसकं न्याप्यछु छगु छगु नय इइइ उमि हे पासु दु । छगु छगु च्यो नगु बगु लाख पीडा माइल चकं । सप्त च्यपि दरा कोरल चार लाख माइल च्य दुइ मय्जच दु । च्यागु साख माइलया ब्याः दु । बुइ मय्जचं च्यागु लाख च्य विष्णु लोक दु । उकिंया ब्याः च्यागु लाख माइल कः । उकिंया च्य शुन्य कः । शुन्या च्य शुन्य हे नं दु । (१)न आकाशं च्यो पाक) । अन नी तारापन च्याविज्जगुगु । साताय भाविज्जगुगु । पाय वं विण्य कः । (१)न ब्यापुइके पाक) । इपिन्सं तयः ताइ । बेतना छी । सर्वकमा दुपिं इपिं । सासात गंगा नं हे दु । अन निपा सुं हे मइ । (१)न ब्यापुइके पाक) । इति श्री मोरार पुराण सिखर । इति श्री संकत ११० वीं शुक्ल ११ शनिवार क्कु च्ये तिसगु जुल । उतापंच श्री छसकामिनी लिककं च्य दसय शिखर कम्पायिज्जया सम्यति जल । पिं उइ माः ।

छुं समाप्ति वाक्य

आशा सफकृषिद मुना च्वंगु ल्हातं च्वयातःगु सफ्या छुं समाप्ति वाक्य थन न्त्यब्बयातःगु द । शुपिं भाषा निभाः प्रेमबहादुर कसाः जुं दयेकादीगु धलः पाखें न्त्यया तःगु जुल ।

शरद कसाः

बुअ-०१६

अष्टमीव्रत महात्म्ये दिव्यावदान - इति श्री दिव्यावदानोद्धृताष्टमी माहात्म्यं समाप्तं शुभं ॥ लिखितेयं सुवर्णं पनारि महानगरे मैत्रिपुलि महाबिहारावस्थित श्री वज्राचार्य जोग(न)र सिंहने लिखिता ॥ सन्तं १५७ मिति आषाढ शुक्ल १४ स संपूर्णं याना जुल शुभं मंगलं भवतु सर्वदाकालं शुभः ॥

बुअ-०१७

अष्टमिव्रत महात्म्ये दिव्यावदान - इति श्री दिव्यावदानोद्धृत व्रतमालाया अष्टमीव्रत माहात्म्य कथा समाप्ताः ॥ शुभ संवत् १५६ नष्ट आषाढ मासे शुक्लपक्षे द्वादस्या तिथी इदमदिवसे पुस्तकं संपूण मिति ॥ लिखितं ललितपतने श्री मानदेव संस्कारित चक्र महाविहारवासीत वज्राचार्य श्री भिमनलसिंह नाम मुटेन ॥ दानपति ललितपतन देशस ह्येलण्य वर्ण महारावाधित शाक्यवंश श्री सागल प्रमुखं भार्या पुत्र परिवार समस्तया धर्माचित उत्पत्ती जुयाओ ध्व श्री ३ आयुर्वालोकिश्वर शुक्लाष्टमि व्रतया महात्म्य नेपारभाषा चोचकं दयका जुर ॥

बुअ-०२०

उपोधेदवुत्र व्याख्यान कथा - इति श्री उपोधेदवपुत्र प्रार्थना व्याख्यान पलि समाप्त ॥ सन्वत् १९७ मिति ज्य.सु.६ स.

बुअ-०२४

वसुन्धरादेवी व्रते अस्वघोषवदान - इति पूर्व श्री वसुंधारादेवि व्रत संपूर्णः अस्वघोष अवदान समाप्ता ॥

बुअ-०२५

वसुन्धरादेवी व्रते अस्वघोषवदान - इति पूर्व श्री वसुंधारादेवि व्रत संपूर्णः अस्वाघोषो अवदानपलि समाप्त ॥ लिखितेयं योगनन्दनेति ॥ स्वतं १९९ मिति आषाढ वदि र एत्यदिने संपूर्णं लुखापिता शुभः ॥

बुअ-०२९

मणिचूडावदान (अष्टमिव्रत) - इति श्री मणिचूडवदानीतलं नेपालभाषा समाप्त ॥ दानपते जजमानस्य नेपाल मण्डले कान्तिपुर महानगरे मखन्तोल स्थाने स्थाप्यत हखनरसिया धर्माचित उत्पत्ति जुयाओ ध्व मणिचूडया पुस्तक दयेका जुलो ॥ शुभं ॥

बुअ-०३०

महारथ राज्यस्य व्याख्यानकथा - इति श्री महारथ राज्यस्य व्याख्यान कथायां नेपालभाषा संक्षिप्त समाप्त ॥

बुअ-०३१

महासत्त्व राजकुमारअवदान - इति श्री महारथ राजपुत्र महासत्त्व राजकुमार अवदान कथा समाप्त

बुअ-०३२

लक्ष्य चैत्यकथा खम्ह मनुष्यसन् भावभक्ति याडाओ श्री २ चैत्यपूगरया कथा डेनो ध्वम्ह मनुष्य सके जुरसा श्री ३ धर्मघातु लक्ष चैत्यत्वं संतोष जुयाओ मोक्षपदत्वं बिया जुरो धक ॥ ध्व या पुण्यन जजमान सकस्यां सदा सर्वकालं शुभ कल्याण जुयामाल ।शुभं॥

बुअ-०३५

वाशिष्ठावदान- इति श्री मदायुर्वालोकिश्वरस्य सुगतवासिष्ठ संवाधेसानुमत्तज दोष निर्णयानाम शुक्राष्टमी पोषघा व्रतावदानं समाप्तं ॥ शुभ वा असुध वा मम दोष नदियते ॥ शुभम् ॥

बुअ-०३६

विचित्रकर्णिकावदान- इति श्री मणिचूडावदाने न्येपालभाषायां समापतय ॥ शुभ संवत् १०४७ मिति भाद्र व शुक्ल ६ स धर्हित तोल क्वाथ बाहारया श्री वज्राचार्य जानवज्जन लिषापितो दिन जुल ।

बुअ-०३७

विचित्रकर्णिकावदान- इति श्री विचित्रकर्णिकावदाने द्वात्रिंशतितमोध्याय परिसमाप्तं ॥ श्रयोस्तु संवत् १५४ मिति आशिकृष्ण नवमि अश्लेशानक्षेत्र रविवार दिने संपूर्णं मिति ॥ दानपति श्री सुवर्ण पनारि महानगरयैत्री वृद्धपुरी महाविहारया श्री वज्रदेव्यासंति श्री वज्राचार्य चित्तमुनिं, पुत्र सिद्धिमुनियात चोया शुभं ॥ सर्व सत्वानां अभूत ॥

बुअ-०३८

विस्वन्तर जातक - इति जातक मालायां विस्वन्तर जातक नवमं समाप्तः ॥ शुभं राभं मङ्गलं शुभं ॥ लिखितं धर्हित तोल क्वाथ वाहालया श्री वज्राचार्य कुलवर्जन लिखापिता शुभं

बुअ-०४१

वीरकुश कथा- इति श्री दिव्यावदाने अष्टवर्त महात्मेदतास्तदे वीरकुशउद्धार कथाया डेपालभाषायां परिसमाप्तः ॥ यय धर्मात्यादि ॥ शुभ संवत् १९९ मिति भाद्र व कृष्ण १३ रोज १ न्हस एदेश भवावाहालया श्री वज्राचार्य भाजु विरसिन चोया जुल शुभ मंगलं भवतु सदाकाले शुभः ॥

बुअ-०४२

वीरकुशावदान (अष्टमीव्रत) - इति श्री दिव्यावदान्य धृतराष्ट्र अष्टमी व्रतं विरकुशावदानं समाप्तं ॥ शुभ संवत् १९६ मिति श्रावण कृष्णया नमि स्वमदार ध्व दिन पुनु संपूर्णं याना जुल शुभं ॥ दानपति भगतांपुर महानगरे क्वाधं तोल प्रसन्नसिल महावीहार गलक्षेनाम गृहवासित श्री वर्जाचार्य धनराजया मनस महाधर्माचित उत्पत्ति जुयाओ ध्व विरकुसडवदान सफुलि दयकाओ तयाजुलो ॥ ध्व सफुलिस बाखन ल्हानागु पुन्यन जजमानया आयुरोग्य जनघन संतान भूदिनस्तु जुयमाल ॥

बुअ-०४३

शतपत्र जातक - इति शतपत्र जातकं चतुर्विंशतमं समाप्त मिति ॥ शुभं ॥ श्री काष्ठमण्डप महानगरे ब्रम्हचक्र महाविहारेवस्थित श्री कुलशाधार्य भाजु मुनिना लिखितं स्वस्मन्तुतस्य छत्रराज मानसिहने लिखित मिति ॥ शमब्दी मित्र जस पार वषमासे शुचिपक्षे संपूर्णम भूत ॥ शुभमस्तु सर्व जगतां ॥

बुअ-०४४

शतपत्र जातकमाला - इति शतपत्र जातकं चतुर्विंशतम समाप्त मिति शुभं भुयात् संपूर्णं शुभमस्तु सर्व जगतां ॥

बुअ-०४९

सुधन राजकुमार अवदान - इति ललितविस्तरे श्री सुधन राजकुमार जनम अवदान कथा संपूर्ण समाप्त ॥शुभं ॥..... ॥ सुयोस्तु सवंत १०५१ साल म्ति आसुन शुदि १२ भिनिन्हु सुक्रवाल पुन्हु रलितापुर महानगल इतिल्हनेकुति बाहालया कचिमाया श्री हखराज मापिवमो जमिस नहंथा भति २ आषत जोरोय सिधयका जुल दानपति श्री हंपराज श्री देवराज श्री कुरल श्री करुणारल श्री देवरल श्री मनिरल श्री तेजरल सितरक्षिमा आशामाया नानिमाया सिरमाया थुतिसया धर्मचित उत्पति जुयाओ खगुलि बाखं सफू दयका जुल ॥ थुग पुन्यं जगत संसाल उधार जुयमाल ॥ ध्व सफू सुनानं लोभ याय मदु काकारे सुनान लोभ यति धलिसा पंचा महापाप लायि

बुअ-०५०

सुधनराजकुमार जन्मावदान (अष्टमीवर्त) - इति श्री अष्टमीवर्त महिमा सुधन राजकुमार जन्मवदान कथा संपूर्ण समाप्तम् शुभम् थो सफु वतुतालमूल श्री महाविहारया वज्राचार्यं जोगनरसिः पुत्र जोगरल सिधिरल सकलपां धर्मं चित उत्पती जुयाव धर्म व्याख्यान कनेगु सफू चोका जुल सुभं थो सफू सोयं जि ल्हेया काथें जि सुनानं लोभयात धाल पंच महापापलाई जुल

बुअ-०५१

सुवर्ण वर्णावदान (चैत्यव्रत) - इति श्री व्रतावदान मालायां चैत्य व्रतानुशांसायां सुवर्ण वर्णावदानं नाम तृतीया वदानं समाप्तं ॥ ॥ अयं पुस्तकं सुरत श्री महाविहारवस्थित श्री युक्त वज्राचार्यं समता हर्षस्य ॥ ॥ लिखापितोयं पुस्तक रत्नकिर्ति विहार्युत्पन्न श्री महासम्बर सेवक वज्राचार्यं योगमान विलासा ॥ खागिन गगनेन्दु सम्बत्सरे भाद्र व शुक्ल द्वितीयायां समाप्तम् ॥ ॥

बुअ-३

चजा सफू - इति सम्बत् १०२६ मिति पौष शुक्ल ३ स श्री वज्रवीर महाकाल गुणिस थहिति तोल क्वाथ बाहालया श्री वज्राचार्यं चतुरत्ननं दुता जुल शुभम् ॥

बुअ-८

चजासफू - सम्बत् १७९९ म्ति वैशाख कृष्ण ८ स सिद्धयेका जुल ॥

बुअ-९

चजासफू - शुभ संवत् १००८ श्रावण कृष्ण १ बुद्धवारस लिपिता थहिति क्वाथ बाहालस बिज्याकम्ह वज्राचार्य रत्नेशानन्दन नओधल तोल सुवर्णपनाल महानगर रत्नकिर्ति महाधाने रत्नमण्डल महाविहारवस्थित शाक्य भिक्षु चक्रविरया गानबाछा जुयाओ थओत कारणस चचा सफू दयका जुल शुभं मंगल भवन्तु ॥

बुअ-२३

चजा सफू - श्री सम्बत् १०० वैशाख कृष्ण ३ वर्जाचार्य रत्नमुनि लिखापिता शुभ मंगरं सवदा शुभः ॥

बुअ-२४

चजा सफू - लिखितं थहिति तोल क्वाथ बाहालया श्री वज्राचार्य कुलवज्र नं लिखापिता दिन जुल शुभं ॥

बुअ-३२

चजासफू - गुरू भडा जुयन्त चय्यां प्याखं हुयामरक्व थुलि ॥ त्रिभुवन जोलित १, एमहिमण्डळ २, अकाल संजान ३, खबज ४, प्रभुदित ५, नमो हुं ६, हाडाभुल ७, द्बिनि ८, थुलिमाल सिन्नामथयातसा जुल ॥ शुभ ॥

बुअ-३६

चजा सफू - संवत् १४८ पौष कृष्ण ॥

बुअ-३९

चजा सफू - शुभ सम्बत् १२९ म्ति पौष शुक्ल ६ स सिधयका जुर ॥

ध्व सफूर चिसिया स्यनेयात चोचका जुर रिखित वजाचार्य तओधिक जुलो ॥

बुअ-४७

चजा सफू - शुभ ॥ श्रेयोस्तु सम्बत् १२२ म्ति चैत्रकृष्णया द्वादशी ध्व कुन्हु श्री वज्राचार्य चन्द्रपाणिन ध्व सफूल क्वहितिता धचादेओ दाजुयात चोयाओ बिया शुभं ॥

बुअ-५२

चजा सफू - श्रेयोस्तु सम्बत् १०९२ म्ति जेष्ठ ध्व ३ स सिध याना दिन जुल शुभं ॥ ला लीषितं तेत बाहालया श्री वज्राचार्य दिशिभाजु चोया जुल शुभं ॥

बुअ-७६

चचा संग्रह - (चचाधु १४ आदिबुद्ध) करकरि निधिमत् नेपाल हायने भाद्रसिट पक्ष प्रति पत्युतिथ्यां २ धर्मकीर्तिविहारिय हरषनुसंहोट पूजयामि तव वचन कलं ॥ धु ॥०॥०॥ शुभ सम्बत् नेपालदेशया राष्ट्रिय सम्बत् नेपाल सम्बत् १०९९ साल थिलाध्व चतुर्दशी गुरू वृहस्पतिवार मार्ग सिलमास शुक्र पक्षे रोहिणि नक्षत्रे सिद्धि योगे भचकर्ण भट्टरं क्षमा राश श्री चन्द्रया पूनित दिनस चर्यागिति संग्रहया सिलसिलाय थुगु चचा सफू मन्त्र सिद्धि महाविहाराल्पन्न वज्राचार्यं महेन्द्र रत्नं च्वया सिधयकागु जुल ॥ ॥ थुगु सफू सुनानं लोभ याये मदु लोभ यातसा पंचमहापाप लाई जुल ॥ शुभं ॥ ॥ ये धर्माहेतु प्रभावा हेतु तेषां तथागत हयवदत ॥ तेषाञ्च यो निरोध एवं वादी महाश्रमणः ॥ या दृशी दृष्टं तादृशी लिखितं मया ॥ परिशुद्धम शुद्धं वा शोधनीयं महद्भिः ॥ गच्छतः स्थलनं क्वापि भवत्यत्र प्रमादतः (अज्ञानतः) हसन्त्यत्र दुर्जनास्समाद धते सज्जनाः ॥ इत्यलम् ॥ ॥

बुअ-७९

चचा सफू- सतगुरू चरणे शिरेगत धनिया वज्रबाराहि आराधिता ॥ धु ॥ संवत् १०६२ साल भाद्र व वदि १० स ध्व चचा सफू चोया नओवाहालया देवराजया काय भद्रराजं चोयागु जुल थुके आखा तुत फुतगुदे सकत्यनं क्षमा याना बिज्याय माल करजोरि विन्ति याना ध्व पुस्तक सुनानं रोभ याय मदु रो (भ यात) सा पंच महापाप जुल शुभं ।

बुअ-८२

चजा गीत पुस्तक - ॥ इति श्री गीत पुस्तक जुलो ॥.....॥सम्बत् १८७३ मिति माघ कृष्ण सप्तमी रोज सिद्ध याङ्ग दिन जुलो शुभं ॥ ॥ लेशको तदम् महाव्याहारया श्री वज्राचार्यं सद्रत्नपति भद्र जुलो शुभं ॥ दानपति जजमान काष्ठमंड महानगरे ताम्रकार कूलपुत्र रत्नराजयात ध्व पुस्तक चोयाबिया जुलो ॥ ॥

बुअ- ८८

चजा सफू - नमाभि २ श्री मंजुकुमारा २ जगदीश्वर जगतगुरू भुवन व्यापिता ॥ पुस्तक घर शुभ परमगुरू राया २ श्री धर्मघातुस्थाने नेपाल मण्डलालंक्रता ॥ ॥ जगतनाथ जगत निरंजन राया २ सर्वशास्त्र विसारद पंडित निरंजना ॥ ॥

बुअ- ८९

चजागीत सफू - ॥५३॥ अहोवाच समाजुक्त अहोगीत सुनिमरं २ अहोवाचो भिस भोगम होतार समावहं ॥ इति चजागीतं समाप्त ॥ ॥ शुभसंवत् १६० म्ति मार्गसिरवदि १३ न्हस चोय सिधयका दिन जुलं ॥ लिपीतं क्वाथ बाहारया वज्राचार्यं मुनिन्द्र मुनिन चोया बिया ॥ दानपते नेपाल मण्डल सुवर्ण प्राणि महानगरया कुसुदेया राखिया सिराकर पयराजनं थओ पित्र उत्पति जुयाओ थओ आगमस पूजापति हारेत चोचकावताया श्री ३ हे वज्र नैरात्मायात द्रहरपा ध्व सफू १ तारजु छि १ कं ॥

कमशः

सुम्क च्वनीपि

- केदारनाथ सिंह

सुम्क च्वनीपि/दक्कलें यक्को हा: लीपिं छ:/ चिन्साय् दनीपिं छ:

तुनीच्यलय् /भतिंगबारा तिन्हुइबलय्

उमिसं-उमिसं हे/दक्कलें यक्को नारा ध्वय्की/देसय् जुसुस
चा:हुले धुका:

सुम्क च्वनीपिनि/संघ मदु /अयुन माला: स्व: सनिसारया फुक्कं

सुम्क च्वनीपि/लाबसाय छक: गनं खिउँगु देसय्/इया मेगु हे इलय् नाप ला-हे साई

न्व:वाइपिं/मुइंथा थजु मनु थजु/न्व:वाइपिन्त/संखां स्वये य:

सुम्क च्वनीपिनि/उमिगु मतिइ/

गुगु नं दिनय्/बम कुतुवल/न्व:वाइपिं दक्को/सिनावनि

बस् ल्यनाध्वनि/सुम्क च्वनीपि ।

© बिनाछंया हामा केदारनाथ सिंह १९९५ । मुकिम्बा नेपालमहानुवाव योगेश राज, ११२० स ।

Natural way of living is the best way to lead a normal life.

Normal state of health is being healthy.

We care and cure.

Bhadgaon Natural Healing Centre

Bharbaco, Bhaktapur -17

Tel. : 613931

We promote and create 100% Nepalese Crafts

THE PEACOCK SHOP

*Manufacturer, Wholeseller, Exporter of Woodcarvings, Handmade
recycled and Lokhta paper, Toys & Masks.*

Contact:

Ram Narayan Prajapati

Taulachhen, Bhaktapur

Tel. : 977-01-610820